

CELLO IS VOOR DE HEMEL

is het festivalboek van de
Cello Biënnale Amsterdam 2022
The Cello Moves
met verhalen, interviews en
het volledige programma

interviews met

artist in residence Jean-Guihen Queyras
psychiater Dirk de Wachter

choreografen Andrea Leine en Harijono Roebana

cellisten Johannes Bergion en Ayanna Witter-Johnson

componisten Kate Moore, Calliope Tsoupaki, Trevor Grahl,
Willem Jeths, Martijn Padding en Peter Vigh

een verhaal van Anna Enquist

een brief van Frieda Belinfante

teksten en interviews

Mirjam van Hengel

Robert van Gijssel

Huib Ramaer

9th CELLO BIENNALE AMSTERDAM 2022

CELLO IS VOOR DE HEMEL

CELLO IS VOOR DE HEMEL

9th CELLO
BIENNALE
AMSTERDAM

GELLO
NISZ
VOOR
DE
HEMEL

9^e
CELLO
BIENNALE
AMSTERDAM

Inhoud

Voorwoord	5
<i>Maarten Mostert en Michaël Neuburger</i>	
Intenser dan de troost van woorden	6
<i>Anna Enquist</i>	
Muziek is een <i>passion job</i>	12
Gesprek met Jean-Guihen Queyras	
<i>Mirjam van Hengel</i>	
Luisteren met je ogen	20
Gesprek met LeineRoebana	
<i>Mirjam van Hengel</i>	
Een eenzame cellist te midden van verre horizonten	28
Gesprek met Kate Moore	
<i>Huib Ramaer</i>	
Met de cello in de Crosley Convertible	34
Brief van Frieda Belinfante	
Cello is voor de hemel	38
Gesprek met Dirk De Wachter	
<i>Mirjam van Hengel</i>	
Een ark vol nieuwe muziek	48
Nieuwe composities 2022	
<i>Huib Ramaer</i>	
Een complete cello-arena	56
Het grensoverschrijdende CELLOFEST	
<i>Robert van Gijssel</i>	
Programma	62
De Cello Biënnale Amsterdam dankt	135
Colofon	136

The Cello Moves

‘Cello is voor de hemel’ zijn de slotwoorden van het ontroerende gesprek dat Mirjam van Hengel had met de Belgische psychiater Dirk De Wachter. In dit boek, dat verschijnt bij de 9^e Cello Biënnale met als thema *The Cello Moves*, gaan we op zoek naar hoe de cello beweegt en ons beweegt. Brengt de cello ons inderdaad de hemel? Of moet je al die verwachtingen juist van de cello afpellen, zoals choreografen Andrea Leine en Harijono Roebana zich verderop afvragen? Bij hen krijgt de beweging van de cello weer een heel andere vorm.

Artist in residence Jean-Guihen Queyras sprak met Mirjam van Hengel over wat hem beweegt in de muziek en over het instrument dat de wereld voor hem opende. Anna Enquist schreef een persoonlijk verhaal hoe muziek troost kan bieden. Huib Ramaer bevroeg componiste Kate Moore die haar nieuwe celloconcert schreef als eerbetoon aan verzetsvrouw, celliste en dirigente Frieda Belinfante, en belicht de andere wereldpremières van deze Cello Biënnale. Robert van Gijssel interviewde twee bijzondere en totaal verschillende cellisten uit het CELLOFEST-programma: Johannes Bergion en Ayanna Witter-Johnson.

De vorige Cello Biënnale Amsterdam met publiek eindigde glorieus op 27 oktober 2018. In 2020 wisten we met een online Biënnale met voornamelijk Nederlandse musici en het Nationaal Cello Concours alsnog een groot publiek te bereiken. Vier jaar na de laatste Biënnale met live publiek is Amsterdam gedurende 10 dagen nu weer de ‘cellohemel op aarde’. Of zoals Colin Carr tijdens de Cello Biënnale van 2012 verzuchtte: ‘It’s the place to be as a cellist, as a music lover. So you can certainly call it *Cello Heaven!*’ Om er vervolgens met een knipoo aan toe te voegen: ‘But at the same time it sometimes feels like *Cello Hell* to play for a full hall filled with so many colleagues...’

Maarten Mostert *artistiek directeur*

Michaël Neuburger *zakelijk directeur*

Intenser dan de troost van woorden

Weinig schrijvers weten zo behoedzaam en indringend te schrijven over de kracht en de troost van muziek als Anna Enquist. Niet alleen de cello *moves*, muziek *moves*: een liedje kan ons gevoel tot rust brengen, klank brengt genade.

Anna Enquist

Ooit had de onlangs gestorven cineaste Heddy Honigman het idee een film te maken die *De trooster* moest heten. Ze sprak over een zeer grote, wat onbehouden acteur – Gerard Thoolen, zei ze – die bij mensen zou aanbellen met de bedoeling ze te troosten. Hoe zou dat zijn? Je knipt het ganglicht aan, laat de voordeur openspringen en ziet een enorme gestalte met een groot hoofd de trap op komen. ‘Ik kom u troosten’, zegt hij zonder je aan te kijken want hij mag niet vallen. Zijn voeten, in bergschoenen, bonken op de traptreden.

Zou je je, als hij eenmaal boven is gekomen, door hem laten omhelzen, zou je willen horen wat hij in je oor fluistert? Dat is twijfelachtig. De getrooste moet de trooster vertrouwen, er moet een relatie zijn waarbinnen het troostproces betekenis krijgt. Ook moet er een duidelijke behoefte aan troost bestaan, of ging Heddy ervan uit dat iedereen, al of niet bewust, troost nodig heeft? Waarvoor? Wanneer moet iemand getroost worden?

Baby’s en kleine kinderen zijn vaak troostbehoefstig. Onbekende geluiden, geuren en voorwerpen maken hen angstig; honger, fysiek ongemak en verlating doen hen in huilen uitbarsten. Ze hebben nog zo weinig mogelijkheden om wat hen overkomt aan iets bekends te verbinden en in te kaderen. Ze schrikken van de buitenwereld en van hun eigen lichaampje. Hun reactie op de prikkels van binnen en van buiten is zo heftig dat ze overstuur raken.

Dan is er hulp nodig. De baby moet worden vastgehouden. Schoot en armen van een trooster begrenzen het kind; woorden, gefluisterd als een melodie in de kleine oren, vertellen wat er aan de hand is, spiegelen de exploderende emotie. Een liedje brengt het op hol geslagen gevoel tot rust.

Toen ik zwanger was van mijn zoon speelde ik regelmatig cello. Later, hij was een jaar of vier, de leeftijd van de kindrangsten, vroeg hij als hij niet kon slapen: ‘Mama, ga je even celloën?’ De klanken die hij kende van vóór zijn geboorte, overgebracht door het achterblad dicht tegen mijn buik, gaven hem de rust en het vertrouwen om in slaap te vallen.

Hoe gaat dat later, bij de grote mensen? Ook volwassenen raken soms overspoeld door te heftig gevoel, of dat nu schrik, woede, angst of pijn is. Ik geloof dat

het in wezen altijd om verlies gaat. Verlies van zekerheid omtrent gezondheid, veiligheid, geborgenheid. Verlies van een toekomst, van een verleden. Verlies van geliefde personen, van een kind. Het onvermogen om dat gevoel te beheersen en te hanteren brengt je in zekere zin terug naar de kindertijd. Je raakt overmand, je bent radeloos, onmachtig. Er is een enorme behoefte aan hulp om vat te krijgen op de onbegrepen overspoeling. Aan troost.

Wat er in de getrooste gebeurt heeft met die onmacht en dat onvermogen te maken. In de eerste plaats geeft de trooster de getrooste de verzekering dat zij niet alleen is. De trooster is dichtbij, je kan hem voelen, hij verlaat haar niet. Daarnaast moet de trooster op een of andere wijze vertrouwen inboezemen. Vergeleken met een baby, die op allerlei narigheid min of meer op dezelfde manier reageert, heeft een volwassene een genuanceerd en gedifferentieerd gevoelsleven. Maar ook zij wil begrepen worden, wil dat de trooster aanvoelt wat er speelt, zijn woorden goed kiest en het gevoel vertolkt.

Het idee dat de ander weet wat er aan de hand is kan vreemd genoeg ook door muziek worden overgebracht. De wanhopige hoort een frase, een melodie, van Schubert of Stravinsky en denkt: ja, zo is het, dit is precies wat ik voel. Dan heeft muziek de rol van de trooster overgenomen. Muziek kan nog verder gaan en bij degene die niet weet dat hij troost nodig heeft het weggewerkte verdriet loswoelen en aan het licht brengen. Het mooie is dat dezelfde muziek tegelijkertijd troost brengt omdat het heftige gevoel is ingekaderd en begrensd in de muzikale vorm. Het zal je niet helemaal meesleuren en totaal overrompelen want het is in de structuur van de muziek gebonden. Er zal een slotakkoord komen, je hoort het al.

De structuur van een muziekstuk kan ook een ander soort troost bieden. Oppervlakkiger, meer praktisch. Er is iets gebeurd dat je wanhopig maakt en je gedachten zijn van die ramp niet af te leiden, ze maken je gek. Dan biedt het ‘praktisch musiceren’, zoals de Oostenrijkse schrijver Thomas Bernhard het noemde, soelaas. Het is onze redding.

Toen mijn volwassen dochter stierf kon ik niets en werd ik dag en nacht door onverdraaglijke gedachten en gevoelens gekweld. Iedere ochtend ging ik een poosje achter de vleugel zitten en studeerde ik op heel moeilijke Bach-fuga’s. Er was absoluut geen sprake van ‘mooi’, alleen maar van ‘zeer ingewikkeld’. Ik hoefde bij die muziek niets te voelen maar was totaal in beslag genomen door de stemvoering, de vingerzetting, de modulaties. Ik moest voortdurend opletten en

was zodoende even bevrijd van het verpletterende verlies. De overgave aan de techniek verlost mij voor een korte tijd.

Op de langere termijn is er troost van andere aard nodig. Troost waardoor je je gedragen voelt, vastgehouden en gekend. Met goede vrienden vormen wij al jaren een eigenaardig strijkkwartet waarin we alle vier ons bijvakinstrument bespelen, ik de cello. Technische eisen en verwachtingen vallen dan weg en belemmeren het opgaan in de muziek en de vriendschap niet. Vrolijke avonden brengen we zo met elkaar door, vol muziek en geklets. In de tijd na de dood van ons kind lag vrolijkheid niet voor de hand. Ook had ik geen woorden, praten lukte niet. Toch spraken we af met onze kwartetvrienden. Geen gesprekken. Wel Mozart, Haydn, Schubert. Dat riep bij mij geen vervreemding op, ik dacht niet 'wat zit ik hier te doen?'. Integendeel, er kwam rust over me, ik voelde me op mijn plaats, opgenomen door de vrienden met wie ik zonder woorden in verbinding was. De baslijn die ik produceerde werd serieus genomen, werd gehoord. We namen elkaars thema's over. We waren in gesprek. We lieten ons alle vier ontroeren door de muziek maar bleven overeind en alert omdat de muziek dat van ons vroeg.

Het zou heel goed kunnen dat de troost die muziek biedt dieper gaat en intenser is dan de troost van woorden. Lang voordat een kind in woorden gaat denken bestaat de binnenwereld uit ritme en melodie. Uit klank. De aller vroegste ervaringen van troost en geruststelling zijn muzikale gewaarwordingen. In mijn laatste roman, *Sloop*, kan de hoofdpersoon, een componiste, totaal niet uit haar woorden komen als zij aan dierbaren over haar wanhoop om verloren illusies wil vertellen. Ze kan zich verbaal niet met een ander verbinden en blijft daardoor onbegrepen en niet getroost. In de muziek die zij schrijft vertolkt zij haar wanhoop perfect en is ze wel degelijk in staat om duidelijk te maken wat ze voelt en zich tot de ander te verhouden. Dan komt zij tot rust, dan voelt zij de genade van de klank.

Als de bonkige acteur uit de filmplannen van Heddy een cellokist op zijn rug had getorst, in de hal bovenaan de trap het instrument had uitgepakt, op een kruk was gaan zitten en de *Sarabande* uit de vijfde cellosuite had gespeeld? Misschien was die film er dan wel gekomen.

Anna Enquist is een van de gasten in de podcastreeks van de Cello Biënnale, De Ontroering: aflevering acht, 'Tweetaligheid'. Te beluisteren via elke podcastapp of via www.cellobiennale.nl

Muziek is een *passion-job*

Voor Jean-Guihen Queyras, *Artist in residence* van de Cello Biënnale 2022, is de cello zijn verbinding met de wereld. Zijn leven als musicus is een dagelijks avontuur, vol ontvankelijkheid voor muziek, verrassing, verbinding en onverwachte improvisatie.

Queyras moves!

Mirjam van Hengel

‘Wanneer je praat, heeft ieder woord een eigen intonatie, soms een diminuendo, soms een accent, je wacht even voor je iets zegt, rekt eventueel een lettergreep uit – het is wat praten interessant maakt en dat kun je prachtig imiteren op een instrument.’ Een fraaie formulering van Anner Bijlsma over de samenhang tussen praten en muziek maken. Want waar gaat het om, in allebei? Om dat ene, hoogstpersoonlijke geluid. Die ene, specifieke klank die je als luisteraar kunt leren herkennen: de stem van een goede vriend, het unieke geluid van een musicus.

Dat van Jean-Guihen Queyras: uitzonderlijk elastisch en beweeglijk, licht maar met een diepe bodem. Of Queyras nu Schumann, Bach, Poulenc of Armeense volksmuziek speelt, zijn eigen geluid is onmiskenbaar.

Op de Cello Biënnale is het te horen geweest vanaf het prilste begin, en het publiek is ermee vertrouwd geraakt als Queyras zelf met het festival. Vanaf de eerste editie heeft hij er zich even gretig in ondergedompeld als menig bezoeker. Als *Artist in residence* zal dat dit jaar eens te meer het geval zijn. Hij speelt Britten tijdens het openingsconcert terwijl zijn zoon live schildert achter hem op het podium; brengt een celloversie van het altvioolconcert van Bartók met het Residentie Orkest; speelt in *Beyond Thrace* muziek uit Iran en Griekenland en in CELLOFEST met zijn jazzkwartet. Ook ontvangt hij de in 2014 in het leven geroepen Anner Bijlsma Award, de internationale oevreprijs die eerder werd toegekend aan Bijlsma zelf en aan Giovanni Sollima.

Als Queyras niet op reis is – cello om de schouder, stralende glimlach binnen handbereik – woont hij in Freiburg, waar hij lesgeeft aan het conservatorium. Hij treedt op met alle grote orkesten in Europa, maakte jarenlang deel uit van het Ensemble InterContemporain van Pierre Boulez en wie met hem spreekt kan kiezen uit drie talen.

Of één daarvan snel genoeg is om zijn gedachtestroom bij te houden is de vraag. Vaak antwoorden zijn ogen en zijn gezicht eerder dan zijn stem en licht hij na een vraag op als een lucifer die je afstrijkt. Bevlogen is hij, gretig, watervlug en opgeruimd.

Hij vertelt dat hij zich als kind doorgaans verveelde. ‘Totdat ik wist: die cello, de muziek en alles wat ermee mogelijk is, is het middel, het gereedschap dat mij met de wereld verbindt. Het is mijn instrument om te communiceren. Ik kan me ermee uitdrukken, ik kan op avontuur, het laat me ontdekkingen doen, zonder begrenzingsen.’

Je verdiept je in alle mogelijke soorten muziek, hebt een repertoire dat reikt van oude muziek via romantische naar hedendaagse en oosterse muziek. Is dat altijd zo geweest? ‘Ik denk het wel. Muziek is een *passion job*. Dat ik vroeger, voordat ik cello speelde, een beetje met mijn ziel onder mijn arm liep vind ik nu idioot, iets om me voor te schamen, want er is zo veel om te ontdekken, muziek, verhalen, boeken – verveling is wel het laatste. Maar goed, zo was het. En het was in één klap voorbij met de komst van de cello. Alles veranderde. In mijn instrument vond ik mijn alter ego, ik identificeerde me er volledig mee en vandaaruit begon ik alles interessant te vinden. Ik ben een nieuwsgierig mens en met de cello kan ik uitpluizen hoe oneindig gevarieerd de wereld is.’

Queyras’ ongeremde nieuwsgierigheid heeft in de loop der jaren veelsoortige projecten voortgebracht. Waar hij in 2007 ‘gewoon’ de Bachsuites opnam, realiseerde hij vervolgens een project waarbij hij ze allemaal tegenover een moderne compositie zette door zes componisten om een nieuw stuk te vragen – een spannende confrontatie tussen barok en hedendaagse muziek. Weer later stond hij met dezelfde suites op het podium in de voorstelling van Anne Teresa De Keersmaeker, *Mitten wir im Leben sind*, een symbiose van muziek en dans.

Veelvormigheid en die serieus nemen, daar gaat het hem om. Hij heeft herhaaldelijk benadrukt hoe een musicus zichzelf moet kunnen vinden door het universum van een ander te verkennen. ‘Wanneer je Bach speelt ben je niet dezelfde als wanneer je Kurtág speelt, of Saint-Saëns. Steeds ben je een ander deel van jezelf.’

Zo’n project als met De Keersmaeker sluit aan bij het thema van de Cello Biënnale dit jaar, *the Cello Moves*, waarbij onder andere die combinatie een rol speelt: cello en dans. Hoe werkte dat? ‘Om te beginnen zijn de suites oorspronkelijk allemaal dansen. Met De Keersmaeker ben ik op zoek gegaan naar de structuren in de muziek, het belang van de harmonieën en hoe die te vertalen in beweging. Ikzelf kan, technisch gezien, niet dansen terwijl ik speel, maar zij liet me iedere suite op een andere plek spelen en nam het feit dat ik immobieler

ben dan de dansers juist als uitgangspunt, ze maakte van mij de as waaromheen zij bewogen.’ Na het project met De Keersmaeker miste hij bij het spelen van de suites de belichaming van de muziek zelfs even. ‘Het kostte me een hele suite om het gevoel te overwinnen dat er iets ontbrak. Sinds het project speel ik de suites dansanter, ritmischer.’

Je bent *Artist in residence* van de Cello Biënnale dit jaar. Wat betekent dat voor je? ‘Ik vind het fantastisch! Voor een musicus die veel op reis is, overall maar heel even aanlegt en dan weer doorgaat naar een volgend project, is het geweldig om op sommige plekken het gevoel te hebben thuis te komen. Dat heb ik bij de Cello Biënnale. Ik was er vanaf het begin bij betrokken, vanaf de eerste ontmoeting met Maarten Mostert die me vertelde over zijn plannen. Onmiddellijk voelde ik de energie en de gedrevenheid, de drang om dingen samen te brengen. Dat ik bij de geboorte van het festival aanwezig was, in 2006, was niet alleen bijzonder omdat het meteen een groot succes was, maar ook omdat er vanaf het eerste moment die chemie was van liefde voor muziek, liefde voor cello, het plezier van het delen, ontdekkingen doen, nieuwe muziek combineren met het klassieke repertoire. Het voelt als familie. De Biënnale en ik zijn een beetje samen opgegroeid. Dus om nu *Artist in residence* te mogen zijn en zelf nieuwe dingen in te kunnen brengen, dat is een ongelooflijk cadeau.’

Je ontvangt de Anner Bijlsma Award, de oeuvreprijs waar een stipendium aan gekoppeld is. Wat ga je daarmee doen? ‘De Anner Bijlsma Award is bedoeld voor talentontwikkeling; projecten die jonge musici stimuleren, dus dat ga ik sowieso doen. Ik ben ontzettend dankbaar, en dat de prijs aan Anner Bijlsma gekoppeld is betekent veel voor mij. Ook ik heb les van hem gehad en veel van hem geleerd over wat ik belangrijk vind: spelen vanuit een oprechte, levendige intentie, niet studieus en braaf maar onderzoekend, luisterend. Nooit vanuit het idee: zo hoort het. Met het stipendium wil ik een aantal jonge musici aan het begin van hun carrière helpen om dát te ontwikkelen: hun gevoel voor improvisatie, hun *open mindedness*. Omdat ik dat ongelooflijk belangrijk vind en omdat ‘ik’ dat ben, omdat het iets is waar ik sterk in geloof. Ik wil ze op een stimulerende plek laten verblijven om te werken met een paar van de musici waar ik zelf mee samenspeel en die ik belangrijk vind: Sokratis Sinopoulos en een van de broers Chemirani met wie ik in het festival ook speel, en Raphaël

Imbert voor jazz en improvisatie. Verder ga ik Oekraïense musici erbij betrekken, ik vind het belangrijk dat we verbinding leggen met de actualiteit, juist met muziek, waarin dat heel goed kan.’

Als docent werk je door het jaar heen met jonge musici. Hoe belangrijk is lesgeven voor je? ‘Ik hou ontzettend van lesgeven. Het is fantastisch om te zien hoe mensen zich gaandeweg exacter en persoonlijker leren uitdrukken, te zien hoe ze de wereld een betere plaats maken door te musiceren. Het klinkt hoogdravend, maar een van de dingen die ik studenten altijd voorleg is de vraag wat ons vak anders maakt dan dat van een, zeg, automonteur of timmerman. Er zijn overeenkomsten: je moet je techniek beheersen – die vier snaren, de linker- en de rechterhand, informatie en partituren verwerken, dat omvormen tot geluid – en je moet daarin heel precies weten wat je doet. Het vakmanschap. Maar met de kennis van dat mechanische moet je vervolgens komen tot expressie van iets dat daar bovenuit stijgt. Je brengt iets tot leven, zowel vanuit jezelf als vanuit de componist die je speelt. Ik benadruk altijd hoe belangrijk het is om door te dringen in een componist, niet alleen in wat hij gemaakt heeft, maar ook in wat hem bewoog, wat hij gedacht heeft, de context. Neem Schumann. Zijn rijkdom, alle muziek die hij in zich had, heeft hij in die harmonieën gegoten en daar moeten wij ons toe verhouden. We moeten het voelen, begrijpen en verbinden met onszelf om het goed tot uitdrukking te kunnen brengen. Daartoe moeten we behalve techniek onze menselijkheid in het spel gooien, het echte leven, het echte gevoel. Dat vraagt moed en overtuiging. Wat ik altijd probeer, is studenten te prikkelen, uitdagen ze te leren te *durven*.’

Wat is daarbij belangrijker: kennis of intuïtie? ‘Het speelt allebei een rol. Je moet analyseren, dus het gaat wel degelijk deels over intellect. Je moet begrijpen hoe harmonieën in elkaar zitten en achtergrondinformatie opslaan. Maar dat betekent op zichzelf niets, het wordt pas relevant als je je openstelt voor wat het betekent in de context van de muziek, van hoe de componist iets heeft geconstrueerd. Je moet verstandig én gevoelig zijn. Denk aan Bach: die denkt in structuren, in logica, hij houdt van patronen – maar zijn muziek, uiteindelijk, is als ademen. Analyse en intuïtie kunnen niet zonder elkaar.’

Welke rol speelt de aanwezigheid van het publiek daar nog bij? ‘Dat maakt je extra oplettend. Als we ons bewust zijn van luisteraars, maar ook van de sfeer in de zaal, de akoestiek, reageren we ook daar op. Je speelt met verwachtingen. Daarvoor bestaan natuurlijk trucs die zowel componisten als musici inzetten – we weten hoe het brein werkt, hoe mensen reageren op opbouw van spanning, loslaten ervan, opwinding, ontroering in zachte passages. Maar het spelen kan ook beïnvloed worden door het moment zelf. Onlangs speelde ik Don Quixote in Granada en daar zit een passage in dat Don Quixote – de cello – vanuit het niets zijn thema weer inzet, heel zacht, na een opgewonden, snelle passage van Sancho Panza. Tijdens dat concert was het... ik wachtte opeens. Ik móest laten horen dat Don Quixote uit evenwicht was geraakt door die kracht van Sancho Panza, ik móest hem even laten stoppen. De dirigent keek een beetje verontrust, het was muisstil in de zaal, de spanning was te snijden. Zo’n moment: dat gaat om interactie, de vibratie in de zaal – dat kan alleen maar gebeuren in het moment zelf. Er ontstaat iets extra’s. Door alle fysieke beheersing en de structuur van de muziek heen, raak je iets in de ziel. Je raakt in gesprek.’

Het raakt ook aan improvisatie. ‘Precies! Daar gaat het mij ook om, dat is een sleutelwoord. Ik denk dat improvisatie altijd onderdeel moet zijn van de live performance. En dat niet alleen: ik zou zelfs zeggen dat de afwezigheid ervan in sommige klassieke tradities voor sommige van de actuele uitdagingen in de concertzalen heeft gezorgd. Improvisatie is cruciaal. Als je op de goede manier muziek leert maken, dan maakt improvisatie daar altijd deel van uit.’

Bij de opmerking over de klassieke muziektraditie slikt hij na twee lettergrepen het woord ‘problemen’ in en vervangt het snel door ‘uitdagingen’.

Het is duidelijk: de wereld van Jean-Guihen Queyras wordt niet gekleurd door wat moeilijk, maar door wat mogelijk is. Eindeloos veel. In eindeloos veel vormen, richtingen, bewegingen. Queyras *moves*.

Als Artist in residence van de Cello Biënnale 2022 is Jean-Guihen Queyras te horen op:

donderdag 20 oktober - Openingsconcert

zaterdag 22 oktober - Residentieorkest

zondag 23 oktober - Masterclass & De Vergelijking

woensdag 26 oktober - Beyond Thrace

vrijdag 28 oktober - Let’s Talk & Invisible Stream

zaterdag 29 oktober - Cello Coupé

Luisteren met je ogen

De cello vinden ze een enorme uitdaging: een instrument dat zelf al zo boordevol schoonheid en verwachtingen zit. Maar ze durfden het aan en maakten voor de Cello Biënnale voor het eerst een choreografie zonder dansers: de cellisten zijn de dansers. Een gesprek met LeineRoebana over muziek en beweging.

Mirjam van Hengel

Er zijn maar weinig mensen die zo fysiek kunnen luisteren naar muziek als choreografe Andrea Leine. Op YouTube staat een opname van hoe violiste Liza Ferschtman de *Passacaglia* van Biber voor haar speelt, te midden van een groep luisteraars, gezeten in een cirkel.

De violiste loopt terwijl ze speelt naar het midden van de kring, tot heel vlakbij de choreografe. De camera zoomt afwisselend in op hun beider gezichten en de viool. Ferschtman heeft haar ogen gesloten, ze beweegt langzaam en compact, bijna samengebald. De viool heeft een kanon van een klank, beweegt in haar armen en wordt zelf een speler, soeverein en onontkoombaar. Leine zit kaarsrecht op haar stoel en kijkt intens naar de muziek, soms beweegt haar hoofd zachtjes, haar ogen zijn helder en wijdgeopend, het kijken is onafgebroken. Ze laat nooit los, zomin als de violiste en de viool. Ze vormen een trio: muziek, beeld, beweging.

‘En dat was dus muziek waar ik absoluut geen choreografie op wilde maken’, vertelt Leine in de studio van dansgroep LeineRoebana. Ze lacht. ‘We hadden met Liza een voorstelling gemaakt, een heel fijne samenwerking, en toen opperde zij om een keer iets met dat stuk te doen. Ik vind het een geweldig stuk, maar ik wist meteen: nee. Daar gaan we echt niet op dansen.’

Het zegt meteen alles over de eigenzinnige en persoonlijke manier waarop Andrea Leine en haar man Harijono Roebana werken. In alles wat ze maken speelt muziek een centrale rol, maar een van de eerste dingen die ze zeggen is: wij dansen niet op muziek.

Wat bedoelen jullie daarmee? Harijono Roebana: ‘Wanneer je “op” de muziek danst, ben je bezig de structuur van de muziek zichtbaar te maken. Je danst in hetzelfde ritme als dat van de muziek. Wij doen dat zelden. Eigenlijk alleen als de muziek erg complex is, dan moet je het wel eens opzoeken om het geheel transparant te maken. Maar als de muziekstructuur al heel helder is, bijvoorbeeld een duidelijke drie- of vierkwartsmaat, dan gaan we dat niet ook nog eens in de dans laten zien. We brengen contrapunt aan, zowel bij de dansers als bij de musici. Je wil de dansers niet zomaar de structuur van de muziek laten

herhalen, zoals we de musici ook niet zomaar willen laten meebewegen.’

Wat wil je dan wel? Harijono Roebana: ‘Je geeft ze een andere structuur. Als je in de muziek een heel mooi ritme hebt, zeg een zevenkwart, dan kun je een voetpatroon maken dat daar precies op past. Maar het is juist heel mooi als het erbuiten valt of wanneer een beweging er tegenin gaat. Je moet het ritme niet negeren maar het ook niet als uitgangspunt nemen. Om een eenheid te smeden zoeken we dialoog met de muziek. We tasten hem aan, in positieve zin, zoals de muziek ook ons als dansers, choreografen, aantast. Dat wil niet zeggen dat er niet af en toe synergie is tussen muziek en beweging, maar nooit de hele tijd. Muziek is cruciaal voor ons. Muziek was ook mijn eerste grote liefde, vandaaruit ben ik in de dans terechtgekomen.’

Jullie choreografen dus in feite ook de muziek. Harijono Roebana: ‘We proberen om een beweging in de muziek door te zetten in de dans en omgekeerd, een fysieke beweging te vertalen in muziek. Wat Skrijabin probeerde, de synesthesie van muziek, beweging, licht, geluid: we gaan er vanuit dat zoiets mogelijk is. Misschien niet helemaal, maar we proberen de dingen zo met elkaar te verknopen dat er een nieuw geheel ontstaat.’

Al zolang het gezelschap LeineRoebana bestaat, meer dan dertig jaar, is de combinatie van dans en live muziek de basis van wat ze maken. Een van de opvallende elementen daarbij is dat de musici zich op het podium bevinden en vaak een actieve rol hebben in de choreografie. Zo zat in *Ghost Track* (2011) een gamelanorkest op dezelfde vloer waar je de dansersvoeten terecht hoorde komen, streek cellist Jakob Koranyi in *Snow in June* (2012) lange noten terwijl een danser met steentjes voor het slagwerk zorgde, schreeuwt in *STORM* (2022) de theorbespeler de longen uit zijn lijf en speelde Liza Ferschtman in *Smell of Bliss* (2014) haar Bachpartita's in een wervelwind rondom een danser of bewoog een van de dansers om haar heen terwijl hij haar dubbelgrepen de lucht in leek te kneden en de muziek zijn vingers uit droop.

Met de Cello Biënnale werkte het gezelschap voor het eerst samen in de voorstelling *Snow in June*, met muziek van Tan Dun. Met de muziek als stuwende verteller maakten de krachtige armen van cellist Koranyi zeer zichtbaar deel uit van de voorstelling, net als de beweging van zijn spel: romp, stok, hoofd. Wel zat hij grotendeels op een vaste plek op het podium. Een cellist verplaatst zich nu eenmaal niet zo gemakkelijk.

Zelfs dat is niet waar. In de voorstelling *SONUS MOTUS* die LeineRoebana dit jaar voor Cello Biënnale maakt, samen met componist Peter Vigh en het Cello Octet Amsterdam, gaan de choreografen een stap verder: de acht cellisten zijn samen met zangeres Elisabeth Hetherington de dansers.

Negen lichamen, géén danserslichamen, en acht grote instrumenten, hoe ga je dan te werk? Wat kun je doen? Harijono Roebana: ‘Het is om te beginnen best een boud plan geweest om echt zonder dansers te werken en toch te spreken over choreografie. Het moeilijkste was aanvankelijk dat we in deze voorstelling grotendeels met nieuwe muziek werken, die van Peter Vigh, die het Cello Octet niet op het repertoire had staan. Het duurde dus even voor ze dat konden spelen en dan blijft het voor ons lang onzichtbaar wie er op welk moment beschikbaar is om nog iets anders te doen dan cello spelen.’

Andrea Leine: ‘De cellisten moesten eerst het vertrouwen krijgen dat ze de muziek beheersten. We vragen nogal wat: ze moeten alles uit hun hoofd spelen, want als ze nog noten aan het lezen zijn is hun lichaam er niet.’

Als ze de muziek dan eenmaal kennen, hebben jullie dan al een choreografie voor ze klaarliggen? Andrea Leine: ‘Nee, zo werken wij niet. We bouwen het op, in stukjes. Er is een idee, we proberen dingen uit, met de componist, de dansers, de musici, alles beïnvloedt elkaar.’

Harijono Roebana: ‘We hadden een concept: de emancipatie van een solostem uit de meerstemmigheid, een muzikale lijn van renaissance naar barok – behalve de muziek van Vigh zit er veel muziek in uit die periode. Naast de cellisten is er zangeres Elisabeth Hetherington, die eerst een soort lelijk eendje is in de groep en zich dan steeds meer losmaakt, maar ook cellisten kunnen zich losmaken uit de groep. Met Elisabeth hebben we vaker samengewerkt, zij heeft net als wij een grote interesse in de relatie muziek en beweging en heeft zich als zangeres ontwikkeld als een prachtige beweging. Daarom wilden we voor dit project zonder dansers graag juist met haar samenwerken.’

Hoe krijg je een cellist, met dat grote instrument, in beweging? Harijono Roebana: ‘Het komt om te beginnen neer op het lichaam in de ruimte en dat lichaam heeft dan ook een cello. We beginnen met alledaagse bewegingen, soms met, soms zonder cello. We praten met de componist, we proberen een paar

stukken, zorgen dat af en toe iemand een paar maten niets te doen heeft zodat die iets anders kan doen, lopen of lopend spelen, iets eenvoudigs. Als we een choreografie maken met musici hoeven ze niet een pirouette te gaan draaien met hun instrument in de hand. Belangrijkste is het bewustzijn van de plek in de ruimte en van het fysieke aspect van geluid produceren.’

Andrea Leine: ‘Er gaat ook altijd heel veel uit in het proces van het maken. We doen bewegingstraining met de musici, zangles met onze dansers, dat moet je allemaal serieus benaderen, maar er sneuvelt uiteindelijk veel, ook weleens tot teleurstelling van musici of dansers. Die hebben dan lang gerepeteerd aan een beweging samen en uiteindelijk blijft er maar één beweging met één arm over. Ons uitgangspunt is dat een lichaam zowel beweging als klank kan voortbrengen en dat daar een vanzelfsprekende verbinding in bestaat. Geen gimmick waarbij de musicus een dansje doet of de danser een stukje zingt. Het moet een geïntegreerd geheel zijn met een eigen zeggingskracht. Ik denk dat wij die scheiding tussen dans en muziek gewoon niet zo zien. Wij denken in muziek én beweging. Je kunt zeggen dat het interdisciplinair is wat wij doen, maar voor mijzelf is het dat eigenlijk niet.’

Harijono Roebana: ‘De multidisciplinariteit vraagt natuurlijk wel wat. Van veel musici kun je niet zomaar verwachten dat ze heel goed dansen en van dansers niet dat ze heel goeie zangers zijn. Maar als de musici op het juiste moment die ene arm opheffen zijn ze al onderdeel van de choreografie. Het gaat soms ook vooral om het bewustzijn: weten dat je onderdeel bent van wat er op de vloer plaatsvindt. Weten: ik zit niet in de orkestbak. Muziek voer je fysiek uit en dat fysieke aspect vergroten wij uit in dans. Het is op zich heel vanzelfsprekend: een musicus gebruikt zelf óók z’n fysiek om de expressie van de muziek te vergroten. Wij spelen daarmee. We vragen musici om zich uitermate bewust te zijn van alles wat ze doen tussen de noten in. Hoe ze hun hoofd houden, hoe ze kijken, hoe en op welk moment ze hun stok klaarzetten om aan te strijken.’

En de cello zelf, speelt die ook nog een rol? Andrea Leine: ‘Ik vind cello een enorme uitdaging, juist omdat de schoonheid en de verwachtingen van wat een cello zou moeten zijn behoorlijk veel ruimte innemen. Iedereen denkt in eerste instantie al: ohhh, zo mooi, dat instrument, die klank, dichtbij de stem, de warmte.’

Dat wil je er afkrabben? ‘Soms. Ook niet aldoor hoor, ik kan er zelf ook in zwelgen, ik denk zelf ook ohhh. Maar in het geheel, in een voorstelling, moet je dat verdienen, dat prachtige bronstige van de cello. Het moet niet hele tijd. Als je teveel mooie dingen achter elkaar hoort wordt het te eendimensionaal, we willen ook ruwe dingen, contrast.’

Hoe gaat dat uiteindelijk in SONUS MOTUS? Harijono Roebana: ‘Daar zit nu wel wat bakkige muziek bij. Een hoop getik en geklop op de cello. En er gebeuren ook vanzelf dingen met het instrument: zo maken de musici op een gegeven moment een zweeps slag met hun stok, in een theatertje waar we repeteerden zag je dat daarmee allemaal hars opstoot, zo’n hele wolk. Dat is ook beweging, die kun je dan weer versterken met licht. En er is een passage waarin de cello’s meebewegen met de zangeres terwijl ze spelen, waardoor het geluid verandert doordat de cello’s soms naar voren en dan weer naar achteren gericht zijn.’

Jullie werken regelmatig samen met componisten die nieuwe stukken voor jullie componeren – Iwan Gunawan, Maarten Altena, Calliope Tsoupaki, nu Peter Vigh. Hoe gaat die samenwerking? Andrea Leine: ‘Om te beginnen is het nooit zo dat de muziek klaar is vooraf, dat we werken met een stuk dat vastligt. Wijzelf beginnen vaak te werken lós van de muziek, maken bewegingen die later de muziek in getrokken moeten worden. Wij beginnen met een paar modules, die laten we zien in stilte, of met andere muziek. Dan gaat de componist iets maken, we proberen het uit, soms zijn we enthousiast, soms valt iets af, zo groeit het. Een componist kan een spanningsboog in zijn hoofd hebben maar samen met beweging kan die veranderen. Er kan een nieuwe structuur van muziek ontstaan door de visuele muziek van de beweging en wat je hoort.’

Wat is dat, visuele muziek? Andrea Leine: ‘Ik vind dans ook muziek. Zodra je iets naast, tegen, onder of over muziek plaatst dan luister je ook met je ogen. Als ik in het Concertgebouw zit dan kan ik kijken, maar ook m’n ogen dichtdoen.’

Harijono Roebana: ‘Je hebt in de muziek natuurlijk mensen die afstand willen nemen van alles dat fysiek is, alleen al last hebben van mensen in de zaal, het zuchten, kuchen, en die het liefst alleen zijn met muziek. Muziek kan iets heel efemeers hebben. Wij benadrukken juist het fysieke van muziek produceren.’
Muziek en beweging zijn ook van oorsprong al heel erg verbonden, juist in

dans. Andrea Leine: ‘Zo simpel is het geloof ik niet. Het zijn twee eigen sterke vormen en wij gebruiken dus juist zelden muziek die bedoeld is om op te dansen. We hebben het wel eens geprobeerd, met bijvoorbeeld Frans Brügggen, Les Indes Galantes, daar zat dan muziek in die bedoeld was als dansmuziek, maar dat vonden we een hele kluit.’

Waarom dan? ‘Ik verlies mijn interesse. Het is me te eenduidig, ik hou van gelaagdheid, van wat je net niet kun horen of zien, bij eenduidigheid verveel ik me. Je wil iets openschuren, er moet iets gebeuren dat je niet meteen ziet. Wij gaan nooit uit van een eenduidig narratief, we maken kleine modules, scenes en structuren, op een gegeven moment gaat daar betekenis aan kleven en die geef je dan weer richting. Een structuur waarin het narratief niet leidend is maar waarin associaties ontstaan die zelf weer vormgeven aan het vervolg.’

Dat lijkt dichterbij de abstractie van muziek te liggen dan bij het anekdotische van een verhaal. Andrea Leine: ‘Ja, dat is zo. En dat sluit weer aan bij aan dat we denken in dans en muziek. De muziek is voor ons *inhoudelijk* belangrijk en zelfs als we op muziek niet gaan dansen is de constructie ervan, de architectuur, een inspiratiebron voor wat we maken. Klankkleuren kunnen ook inspiratiebron zijn voor bewegingstructuur.’

Harijono Roebana: ‘In de laatste scene van SONUS MOTUS staat de zangeres vooraan op het podium en achter haar ligt een enorme stapel musici, die hoeven niet meer te spelen en zijn allemaal bovenop mekaar gaan liggen. Terwijl de zangeres zingt is er nog één cellist die tokkelt en op een gegeven moment gaat lopen. Dan kan hij of naar Elisabeth, de zangeres, of naar de stapel musici. Wat kiest hij? Dat wordt toch een verhaal, een klein verhaal. De muziek is misschien abstract, maar door de fysieke, visuele component is wordt ze misschien iets concreter.’

LeineRoebana maakt voor de Cello Biënnale 2022 de voorstelling SONUS MOTUS (dinsdag 25 oktober). Daarnaast is in het openingsconcert een gedeelte te zien van SILENZIO (donderdag 20 oktober). De volledige voorstelling SILENZIO gaat op 5 november in première in Chassé Theater Breda.

Een eenzame cellist te midden van verre horizonten

Componiste Kate Moore schreef voor de Cello Biënnale 2022 een nieuw celloconcert, *Frieda's Reis*, waarbij ze zich liet inspireren door de Nederlandse celliste en dirigente Frieda Belinfante.

Huib Ramaer

Ze was al in 2018 aan haar celloconcert begonnen, een eerbetoon aan de celliste, dirigente en verzetsvrouw Frieda Belinfante (1904-1995). Toen kwam de covid-break. Alles viel stil. Haar compositie was zich juist aan het ontpoppen tot een soort van psychologisch landschap. Hij gaat, weet ze intussen, in essentie over bevrijding. Door de muziek waart een thema van het lot, dat terug keert door het hele concert. 'Het is een zoektocht naar identiteit en barmhartigheid. Een persoon dwaalt door een wild landschap. Het eerste deel is intiem en gaat over de solist. In het tweede deel bevindt de solist zich in een wilde bergachtige omgeving. Een eenzame cellist te midden van verre horizons, sneeuw en sterren.'

Fermate, pauze, stilstand en dan is het zomer 2022. De wereld beweegt! Het publiek trekt er weer op uit en Kate Moore heeft het werk aan haar concert opgepakt met in het vizier: 23 oktober 2022. Première! Alsnog. In deze negende Cello Biënnale met het CvA Symfonieorkest en soliste Ashley Bathgate. Als ik haar spreek valt het stilzitten achter een bureau haar zwaar. Het zit de muziek niet in de weg, zo blijkt. 'Dit stuk is al wandelend geschreven'

Kate Moore werd geboren in Engeland, trok met haar ouders naar Australië, *Down Under*, brak door in New York en vond haar biotoop als componist in Nederland.

Verwantschap met Frieda Belinfante

Het is nog juli. We drinken koffie achter de plek waar sinds 1939 het Amsterdamse bevolkingsregister was gehuisvest. Eerder was datzelfde gebouw onderdeel van Artis, en een concertzaal bovendien. Persoonsbewijzen zijn er op 27 maart 1943 vernietigd door een verzetsgroep waar Frieda Belinfante deel van uitmaakte. 'Zij was echt een krijger', zegt Kate. Op de plaquette ter herdenking, onthuld op 4 augustus 1945, staan de namen van twaalf mannen. Frieda ontbreekt.

Frieda Belinfante ontwikkelde zich van celliste tot dirigente. Het laatste tegen de klippen op. Kate volgde zelf directielessen op Tanglewood. Je zou hopen dat de wereld nu geëmancipeerder was, maar ook zij werd totaal niet

aangemoedigd de bok te beklimmen om daadwerkelijk te gaan dirigeren. Oké, ze heeft het wel af en toe kunnen doen, maar als het echt niet anders kon. Bijvoorbeeld als niemand anders zich aandiende voor het leiden van een première van haar eigen muziek. Dan wel.

Bij het werk aan dit celloconcert vindt ze verbazingwekkend veel parallellen tussen haar eigen leven en de loopbaan van Belinfante. 'De drive van Frieda, haar passies, haar cello...'. De cello was Kate's conservatorium-instrument. Ze noemt het zowel een zegen als een vloek. 'Veel van mijn vrienden zijn cellist. Ik hou van hun eigenheid, de diversiteit in hun klank en spel, ze zijn allemaal anders, hebben ieder een persoonlijke band met de muziek.'

Studio in een kerktoeren

Pianospelen blijkt voor haar minder beladen dan cellospelen. Ze componeert graag aan de piano. Witte en zwarte toetsen vormen haar werkbank, een studio, in een van de torens van de Mozes en Aäronkerk, haar atelier. Van oorsprong stond op die plek in de 17e eeuw een katholieke schuilkerk, de ingang zo onopvallend mogelijk aan de Jodenbreestraat. In 1841 opende het zo bekende pontificale gebouw met zijn vier neoklassieke zuilen zijn deuren aan de Houtgracht. Toen die gracht in 1882 werd gedempt, kwam de kerk als vanzelf aan het Waterlooplein te staan en daar, aan dat marktplein, wordt nu dus gecomponeerd.

De Plantagebuurt, waar Kate Moore woont, even verderop, herinnert haar voortdurend aan de oorlog die zo dramatisch het leven van Frieda Belinfante en haar vrienden overhoop haalde. Op weg naar haar studio passeert ze de Hollandsche Schouwburg van waaruit zovelen zijn weggevoerd. 'Het is confronterend, maar ik vind het ook heel waardevol, daarbij in de buurt te wonen.' Zelf blijkt ze gefascineerd door een 'missing gap' in haar familiegeschiedenis. Hoe verging het haar grootouders tijdens de oorlog? 'Na de oorlog woonden ze in Bennekom. Mijn opa was geboren in de Ooijpolder bij Nijmegen. Waar hij tijdens de oorlog verbleef? Geen idee.' Haar eigen ouders hadden een *move-on*-mentaliteit, lieten er niks over los. Ze heeft haar oma en opa nooit ontmoet. 'Wat is er toen met die mensen gebeurd?' Het blijft haar bezig houden. 'Het is een soort van wit canvas dat ik probeer te vullen met mijn componeren. Ik zie compositie als een vehikel om je eigen identiteit mee bij elkaar te puzzelen.'

Even oud als Frieda

De eerste celloklank ooit in haar leven? ‘Ah, dat was Jacqueline du Pré op vinyl. Een plaat met op de A-kant het *Celloconcert* van Elgar en op de B-kant zijn *Enigmavariaties*.’ De muziek greep haar meteen. ‘Ik had nog nooit een cello gezien, laat staan een cellist. Wel hadden we een piano in huis en een gitaar. Verder had ik in mijn jeugd een obsessie met cassettebandjes en LP’s.’ Die geluidsdragers toverden een hele wereld uit de speakers. ‘Ze namen me mee naar de wereld van musici en live uitvoeringen van muziek.’

Oh, en wanneer ze voor het eerst ervaarde hoe musici livemuziek maakten? Ze weet het nog precies. Een folkband uit Australië speelde in een pub in Engeland en zij was erbij. Laat nou precies diezelfde band, Mara, een paar jaar later een optreden verzorgen op haar basisschool in Australië. Toeval bestaat niet. Fijne school trouwens voor muziektalent.

‘Er werd je daar niks opgelegd. Wel had die school voor de muziek een heel stimulerend sociaal klimaat. Je kon je aansluiten bij strikersgroepen of een bandje.’ Daar hoorde ze ook voor het eerst iemand live cello spelen. Zelf begon ze op tienjarige leeftijd met celloles. ‘Dat is dus even oud als Frieda toen zij met de cello begon!’ Al gauw speelde Kate mee in de cellogroep van het Sydney School Orchestra.

Ashley Bathgate and The New York Connection

Een ‘key moment’ voor Kate Moore als componist was de première van haar fascinerende werk *Ridgeway*, genoemd naar een oude weg uit het Engelse landschap van haar jeugd. Bang on a Can-All Stars heeft *Ridgeway* intussen uitgebracht op het album *Big Beautiful Dark Scary*. De eerste uitvoering gaf het spraakmakende sextet op 4 februari 2009 in Merkin Hall, aan de 129 West 67th Street, tussen Broadway en Amsterdam Avenue op Manhattan. Ashley Bathgate, solist in *Frieda’s Reis*, was van de partij en voor de pianiste Lisa Moore waren de voorbereidende repetities ‘the first ever’ met Bang on a Can-All Stars. Weer leek sprake van... toeval? Lisa bleek in Australië te zijn opgeleid aan dezelfde school en door dezelfde pianist als Kate, de legendarische Larry Sitsky. ‘Larry heeft Joods-Russische roots, werd geboren in China, moest vluchten met zijn ouders voor Mao.’ Sitsky ontwikkelde zich tot een invloedrijk docent, pianist en componist in Australië. ‘Hij leerde me ook dingen over het Joodse mysticisme.’

Frieda’s Reis zal zich voor ons luisteraars ontvouwen als een improvisatie en zich van daaruit ontwikkelen tot meer systematisch uitgewerkte muziek. Kate maakt een vergelijking met het hierboven al genoemde *Celloconcert* van Elgar, dat immers eveneens met een vrije solo begint. ‘Het zit ook in de Arabische muziek, die ontstaat vanuit een verkenning van de maqām, of neem de raga’s in de Indiase muziek. De solist nodigt als het ware het ensemble uit om aan te haken.’

Op zondag 23 oktober gaat Kate Moore’s compositie Frieda’s Reis in première.

Dezelfde middag is zij te gast in Let’s Talk.

Kate Moore won onlangs de Podiumprijs (€ 60.000) van het Gieskes Strijbis Fonds.

Met de cello in de Crosley Convertible

In 1947 vertrok celliste en dirigente Frieda Belinfante naar Amerika. In Nederland had ze op dat moment al enige naam gemaakt maar de oorlog heeft haar leven veranderd. Het grootste deel van haar Joodse familie is vermoord, zelf was ze actief in het verzet en kan ze na de bevrijding haar draai niet meer vinden. In Amerika heeft ze contacten, een ervan is Miny van Os, die op de Nederlandse ambassade in New York werkt. Met haar gaat ze in het najaar van 1947 op reis door het land, in een piepklein autootje, een Crosley Convertible.

‘Hij zag eruit als een speelgoedauto’, schrijft Toni Boumans in haar biografie van Frieda Belinfante, *Een schitterend vergeten leven*. Ze beschrijft hoe Miny per se dat autootje wilde, dat weinig benzine gebruikte en de reis betaalbaar zou houden en hoe de vriendinnen het volstouwden ‘met te veel bagage. Drie koffers, de cello, spullen en dekens voor de winter’.

Zo maakte de grote cello in het minuscule autootje een reis van New York naar Californië. Frieda Belinfante (bijnaam ‘Oef’) schreef er een brief over aan haar zus. Biografe Toni Boumans diepte de brief op die we hier, als een sprankelend voorbeeld van de bewegende cello, mogen publiceren.

Oklahoma City, 25 november 1947

Lieve zus,

Dat klinkt jou waarschijnlijk even vreemd als mij, als je hierboven ‘Oklahoma City’ leest. Ik moet er nog aan wennen, dat al die klanken van vroeger werkelijkheid zijn geworden. Ik zit hier op de grond te typen, naast mij de jongste zoon (2 jaar) van een doktersfamilie bij wie ik logeer. Het is de broer van de schoonzus van Tanja, aan wie ik in Buffalo een bezoek bracht.

Gistermiddag kwamen Mientje en ik hier aan. We hadden een paar dagen regen op de reis waardoor de natuur niet op zijn allermooist was. We gingen van Gary, waar we juf Dekker bezochten via Chicago over Little Rock in Arkansas,

eerst naar St. Louis, dat zou ik vergeten. Onderweg overviel ons de regen, die twee dagen duurde. Maar gisteren hadden we even na Hot Springs prachtig weer, en bijna warm zodat we in de zon hebben kunnen liggen in de middag. De natuur verandert allengs. We zien al wat zuidelijke planten, de bomen staan nog allemaal in blad en hebben zulke prachtige kleuren als ik nog nooit in mijn even bij elkaar heb gezien. Van heel lichtgroen, lichtgeel, oranje naar vlamvend rood. (...)

Toen we hier gistermiddag aankwamen in een stad die volkomen zuidelijk gebouwd is met grote veranda's aan de huizen, gingen we dadelijk naar de kliniek waar de bewuste dokter werkt, want we hadden geen huisadres. We hadden alleen een klein briefje bij ons van zijn zus in Buffalo, die zich erg met ons geamuseerd had, met muziek maken en de rest. We zagen er uit als vagebonden, zoals steeds gedurende deze reis. We werden dadelijk door de dokter ontvangen, tussen de patiënten door. Na een paar minuten belde hij zijn vrouw op en zei dat twee vrienden van zijn zuster Judy naar haar toe zouden komen. En bleven eten en logeren. Zo gebeurde, en nu zijn we al 24 uur hier en zijn volkomen thuis. Iedereen noemt je dadelijk bij je voornaam.

Gisteravond is hier een collega van Jerry, de dokter gekomen, een invloedrijk man in deze stad. Ik heb met hem muziek gemaakt, hij speelde niet onverdienstelijk piano. Hij scheen veel belangstelling voor me te hebben en inviteerde ons vandaag op een lunch van de Rotary Club waar het Oklahoma City Orchestra gespeeld heeft en waar hij me voorstelde aan de dirigent, die hier dé man is. We wilden hier eigenlijk maar een dagje blijven maar ze zijn zo vreselijk blij met ons bezoek, ze hebben geloof ik nog nooit zo cello horen spelen en vinden alle verhalen over Europa, de oorlog en onze reis interessant.

Er is geen sprake van weggaan. Ik wil hier ook nog wel wat grondiger kijken en dat wordt me erg gemakkelijk gemaakt. De mensen zijn hier wonderlijk gastvrij en informeel, je voelt je dadelijk thuis. Vanavond gaan we gezamenlijk naar een concert hier 18 mijl vandaan. Morgenavond ben ik gast op een orkestrepitie en donderdag is hier in Amerika feest, Thanksgiving Day. En komt hier een massa familie eten en ze willen dat we van de partij zijn, en helpen het speenvarken klaar te maken met een appel in zijn bek, zodat ik denk hier niet vandaan te komen voor vrijdagmorgen. Je snapt wel hoe opwindend alles is en hoe vreemd en hoeveel nieuwe indrukken we te verwerken hebben, maar ik geniet van iedere minuut.

Van hier willen we naar Texas, wat ik ook grondig wil verkennen en dan via New Mexico naar California. waar ik ook een vol programma heb, zodat ik verwacht dat de reis nog wel een week of 6 zal duren. Het is zo interessant nu alles te zien waarover je honderd maal hebt gelezen, mensen die te paard reizen met cowboyhoeden op.

Soms voel ik me een reizende speelman als ik de auto uitstap en mijn cello dadelijk moet uitpakken en spelen. Van studeren komt niet veel, maar het gaat wel gelukkig. Soms oefen ik 's avonds in een cabin, voordat we naar bed gaan. We leven erg goedkoop, nemen meestal één maaltijd per dag in een klein café waar de truck drivers eten, en overdag soms een kop soep, Chili, nogal scherp maar erg lekker. Verder leef ik meest op fruit en noten. Je weet, mijn oude liefde. Ik heb nog geen idee waar ik zal gaan wonen. Het zal een van de vier staten worden: Okl., Texas. New Mexico of Californië. Ik neem de tijd om het uit te zoeken en dit met goedvinden van de Beenhouwers die mij niet willen haasten.

Kusjes voor allemaal, groeten van Mientje,
Oef

Op zondag 23 oktober gaat Mirjam van Hengel in Let's Talk in gesprek met Belinfantes biografe Toni Boumans en met Kate Moore, componiste van Frieda's Reis.

Cello is voor de hemel

Voor de podcastreeks 'De ontroering' sprak Mirjam van Hengel met psychiater Dirk De Wachter over zijn verzameling Bachsuites en hoe muziek ons helpt te leven. Een gesprek over tristesse en Casals op een onbewoond eiland – om ook op papier terug te lezen.

Mirjam van Hengel

Als er iemand is die zich door de cello laat bewegen – ‘beroeren’, zegt hij zelf – is het de Belgische psychiater Dirk De Wachter. In een interview zei hij ooit dat hij permanent tegen het Stendhalsyndroom aanleunt: altijd weer opnieuw overrompeld door schoonheid. ‘Kunst vervult mij’, zei hij ooit, ‘maar als het echt over *beroeren* gaat, denk ik in de eerste plaats aan muziek. Klassieke muziek, en dan vooral Bach.’ Nog specifiek: de cellosuites van Bach. Daar gaan we over praten.

Hij woont in een groot, sfeervol pand in Antwerpen, zo’n huis vol kunst en boeken waar je in rond zou willen lopen als in een museum. Glas-in-loodramen, een veelkleurig tapijt, een kleine vleugel, bladmuziek, overal stapeltjes mooie dundrukuitgaven, koesterende rommel, een kamer waarin wordt geleefd. In de nis van een voormalige schouw achter de eettafel staat de collectie waar het hier om gaat: zijn verzameling cd’s met de cellosuites.

Want De Wachter, auteur van boeken als *De kunst van het ongelukkig zijn* en *Borderline times*, noemt zichzelf niet alleen ‘verdrietprofessor’ maar ook *collectionneur*; het woord spreekt hij uit met fiere, ironische trots. Meer dan honderd cd’s met de Bachsuites omvat inmiddels zijn collectie. Een bescheiden kastje vol, variërend van klassieke opnamen van de groten der aarde, van Pablo Casals tot Pieter Wispelwey en alle verschillende opnamen van János Starker (‘die heb ik ook nog op LP, van vóór mijn verzameling’), tot uitvoeringen die in eigen beheer zijn opgenomen en transcripties voor gitaar, bas en zelfs blokfluit. ‘Die laatste is wel moeilijk om te beluisteren. Dat is echt met zo’n kleine blokfluit die piept langs alle kanten, ik vind het niet te doen eigenlijk, maar die behoud ik dan toch.’

Waarom? ‘Ik had hem gekocht bij een platenzaak die nu niet meer bestaat maar waar de eigenaar mij al kende als de man van de suites. Hij zei: ik heb er nu een – dat is echt iets slechts. Die moet ik hebben!, zei ik. En inderdaad, hij had gelijk, het was heel slecht. Maar goed, die mens heeft daar wel heel erg op geoefend, het moet heel moeilijk zijn op een blokfluit dus dat is dan toch ongelooflijk gedaan

en ik vind het mijn ethische plicht om zo’n cd helemaal te beluisteren. En ik kan hem niet weggooien natuurlijk. Een collectionneur mag *nóóit* een versie wegdoen, dat is een wetmatigheid. Ik denk dat daar de doodstraf op staat.’

Hoe is het begonnen, die verzameling? ‘Ik dacht op een bepaald moment: ik heb een goed leven, ik heb een goede familie en iedereen is lief voor mij, ik heb een fantastische job, maar er ontbreekt iets. Een verzameling! Wat is een mens zonder verzameling? Toen moest ik er wel een vinden. Een vriend had een collectie die ik schitterend vond: piano’s. Hij had zoveel piano’s dat hij een schuur moest huren om ze allemaal te kunnen opslaan. Ik wilde iets hebben dat een beetje makkelijker te hanteren is. Zo kwam ik bij de suites. En het is echt een fantastische verzameling! Heel handzaam en ze zal nooit eindigen, want de suites worden nog altijd opgenomen, voortdurend. De collectie startte met wat ik al had en vervolgens met cd’s die ik in platenzaken in de omgeving kon vinden. Daarna ging ik als ik voor mijn werk in het buitenland was altijd naar een platenzaak om te zoeken naar onbekende exemplaren. Dat is heerlijk, ik raak in gesprek met mensen, ook over mijn collectie, zo wil ik dat. Met de komst van internet kon men natuurlijk opeens cd’s bestellen zoveel men wou, maar dat is niet eerlijk, dat doe ik niet. Ik wil ze vastgehad hebben, ik wil ze zien en gekocht hebben in een echte winkel.’

Volledigheid is dus niet uw streven. ‘Dat gaat niet, dat is te frustrerend, nee, het zal nooit volledig zijn. Ik moet mij daar neerleggen bij het menselijk tekort.’

Dat menselijk tekort spreekt De Wachter eerder aan dan dat het hem dwarszit. Als psychiater wijst hij er op hoe belangrijk het is om tekort, onvolkomenheid en onrechtvaardigheid onder ogen te zien. Een beetje ongelukkig zijn geeft niet, zegt hij, het gaat er juist om dat we leren de mindere en moeilijker kanten van het leven te omarmen. Het idee dat het leven vooral leuk moet zijn noemt hij *dé* ziekte van deze tijd. ‘Liever zag ik de barstjes’, schrijft hij in zijn boek *De kunst van het ongelukkig zijn*, ‘beter zouden we leren af en toe ook een beetje ongelukkig te zijn.’

In zijn boeken spelen muziek en kunst en literatuur daarbij altijd een belangrijke rol. Hij meent dat ze op vanzelfsprekende wijze raken aan diepere lagen in de mens, aan duisternis, aan verdriet dat anders vaak verborgen of

veronachtzaamd blijft. Dat hij van melancholieke muziek houdt spreekt haast vanzelf. Leonard Cohen met zijn weemoedige stem is naast Bach zijn andere grote liefde.

‘Cohen heeft een cellostem, zou men kunnen zeggen. En de mooiste muziek heeft toch ergens iets met tristesse. De grote vrolijkheid, dat mag van mij ook, maar de mooiste muziek en de mooiste literatuur heeft te maken met het drama van het bestaan: met verlies, met verdriet, met tekort. Wat mij aanspreekt in de klank van de cello is ook het weemoedige, het melancholische, het schone triestige. De suites, die ik zo vaak beluister, die kunnen troostend zijn, een diep verdriet kan er een beetje op rusten. Het verdriet wordt niet weggenomen, maar het krijgt ergens een soort plek.’

Muziek ‘helpt te leren leven op het slappe koord’ hebt u geschreven. ‘We moeten ons niet laten verleiden verdriet te ontkennen. Beter is het om het een plek te geven en het mooi te verpakken, om het ergens in te wikkelen, in woorden, in kunst in al zijn vormen, in muziek. Het ‘ingewikkeld’ verdriet neem je mee in je leven maar het steekt niet meer pijnlijk in je vel, het heeft ergens een manteltje gekregen. Dat is troostend. Ik wil overigens troost niet definiëren als passieve berusting bij de verschrikkingen van het bestaan. Het gaat om het creëren van schoonheid, over muziek die het lijden sublimeert bijvoorbeeld, maar ook over engagement: hoe kunnen we vanuit wat lastig is de wereld instappen met zorg voor elkaar. Ik gruvel van passieve troost, van och arme toch – dat is een vorm van neerbuigendheid.’

Wat biedt muziek meer dan troost? ‘Is troost niet genoeg? Troost is heel essentieel. Nee, het biedt troost, ik wil daar niet veel aan toevoegen. Het leven is lastig en als we dat een beetje kunnen omkaderen door de troost van de schoonheid, maar ook die van de natuur, van de liefde, sublimatie in de kunst en in de muziek – dat is de essentie van het bestaan, daar hoeft niks bij. Ik vind troost voldoende als essentieel menselijke noodzaak, eigenlijk.’

Bach componeerde mathematisch, in ingenieuze patronen. U werkt met emoties. Gedragen die zich niet bijna tegenovergesteld: grillig, ongestructureerd? ‘Ik ben geen deskundige maar ik denk dat wiskundige patronen, harmonieën en ook het contrapunt, in het brein appelleren aan iets

fundamenteel evenwichtigs – dat is die die bodem waar ik over spreek, een soort van zekerheid in de chaos van het bestaan. Daar heeft mijn liefde voor Bachs muziek ook mee te maken.’

Contrapunt gaat om een stem en een andere stem, is dat verwant aan wat u doet: in gesprek raken met mensen, wijzen op het belang van verbinding?

‘Misschien wel. Ik pleit erg voor engagement, het *engager-vous*. Maar ik doe het wel veel hakkelder en tekortkomender dan Bach in die perfecte muziek. Bach is echt de Himalaya van de klassieke muziek. Aan het eind van mijn boek *Borderline Times* schrijf ik *ich hatte viel bekümmernis in meinem Herzen aber deine Tröstungen erquicken meine Seele*. Dat heeft met het goddelijke te maken, het mystieke. Met dat wat we niet begrijpen maar waar we toch iets tegenover willen zetten. Het Spinozaanse godsbegrip, goddelijkheid als het onbegrijpelijke en oneindige van het heelal, daar zie ik veel in en muziek evocert dat. Het erbarmen geeft je een plaats in de grootsheid van de onbegrijpelijke wereld. Dat geldt zeker in confrontatie met de dood. Ik ben zelf ernstig ziek en ik ben daar ook wel mee geconfronteerd: dan schieten de woorden tekort. Zonder woorden biedt muziek een houvast in het onmogelijke van het leven. Zoiets moet het zijn. Och, ik zeg van alles dat ik zelf niet begrijp.’

Daar gaat het natuurlijk ook over – over dat wat moeilijk te verwoorden is. ‘Ja. *Wovon mann nicht sprechen kann, darüber muss mann schweigen*. Dat mysterie van de dood en het bestaan, alle vragen: wat doen wij hier toch, binnenkort is het gedaan en wat is het dan geweest – daar zijn veel filosofische boeken over geschreven maar muziek gaat verder. Op een of andere manier is het effect essentiëler omdat het niet in het begrijpen zit, maar in het voelen, in het onbewuste, in dat wat we niet kunnen uitleggen.’

Hij lacht en schudt zijn hoofd, minzaam, in vriendelijke afkeuring van zijn eigen woorden. ‘Ik zit dat hier nu allemaal te zeggen, maar eigenlijk is het niet juist of niet voldoende. Wat ik eigenlijk zeg of wil zeggen is: luister muziek.’

Op verzoek loopt hij naar zijn cd-speler en toont welke uitvoering er op dit moment in ligt. ‘Benedict Kloeckner. Sommige mensen zullen het heiligschennis vinden, maar hij heeft tussen de suites steeds hedendaagse muziek geplaatst, ook voor cello solo. Dat vind ik boeiend. Bach was natuurlijk ook de eerste jazzmuzikant, hij improviseerde op zijn orgel. Eeuwig, is zijn muziek.’

Hij vertelt hoe hij nog jong was toen hij voor het eerst geraakt werd door

Bach, vijftien of zestien. Op een klein zwartwit teeveetje zag hij Glenn Gould een workshop geven voor een jonge mensen, in de hippietijd, de tijd van Woodstock. ‘Die rare man – ik was toen blijkbaar onbewust al geïnteresseerd in rare mensen – die sprak mij ongelooflijk aan en die muziek, die contrapuntische muziek, die raakte me direct. Het moment dat de cello daar bij kwam weet ik eigenlijk niet meer. Een beetje later.’

Hoe vaak luistert u naar de suites uit uw collectie? Gaat u ervoor zitten, moet er elke dag eentje? ‘Ik probeer niet dwangmatig te zijn en het is ook niet zo dat als er iemand op bezoek komt, ik altijd die suites opzet. Ik probeer er mensen niet mee lastig te vallen. Ik luister als ik alleen thuis ben. In het begin, toen ik nog maar een twintigtal versies had, maakte ik er een sport van om ze blind te herkennen maar dat kan niet meer, het zijn er nu te veel. En ik luister niet dagelijks, het gaat in vlagen. In een trieste periode, bijvoorbeeld toen ik hier thuis op mijn ziekbed lag, toen hebben ze wel wat meer door de kamer geklonken. Maar als ik aan het werk ben en ik kom ’s avonds thuis en mijn vrouw is hier en we praten wat over het leven, dan hoeft het niet altijd. Maar er is de voorbije twintig jaar geen maand geweest dat er helemaal geen suite weerklonken heeft, dus toch wel bijna wekelijks, al was het maar één prelude ofzo. Dat is al voldoende om mij weer te kunnen voortduwen in het bestaan.’

Welke suite hem het meest na aan het hart ligt wil en kan hij niet zeggen. Heiligschennis, vind hij dat. ‘Wat ik het beste ken en wat bijna een soort van Pavloviaanse reflex van vreugdevolheid genereert is de *Prelude* van de eerste suite, die zit zo als bijna een oorworm in het oor en is wel de opstap naar alles, maar ik wil geen voorkeur uitspreken. Dat wil ik Bach niet aandoen.’

En welke opname? Hij kijkt gepijnigd. ‘Die vraag wordt me ook altijd gesteld. Welke mag er mee naar een onbewoond eiland...? Ik hoop alstublieft dat ik nooit naar een onbewoond eiland moet, die isolatie en eenzaamheid, maar dan neem ik Casals mee. Die cd is een transpositie van een 78 toerenplaat en men hoort de naald nog krassen. Het is een versie zoals dat nu helemaal niet meer gebeurt: heel romantisch, ouderwets, Het geluid lijkt uit de verte te komen en het krast – de naald op de plaat, maar zijn cello krast ook, alsof zijn strijkstok niet glad was ofzo. Die opname herken ik blind. Dus als het er echt maar één mag zijn, awel, laat mij die maar meenemen. Verder is een van mijn favorieten

is in ieder geval de versie voor theorbé. En een paar klassiekers. Rostropovich, de Rolls Royce onder de opnamen, zo’n oude, degelijke versie. Maar ik ben toch vooral opgegroeid in het enthousiasme voor de oude muziek, de authentieke uitvoeringen van Anner Bijlsma en zulke musici. Ik hou heel veel van de versie van Sigiswald Kuijken, mijn goede vriend, die vaak speelt op de viola da spalla.’

Had u ze zelf willen kunnen spelen? ‘Nee. Als kind ben ik wel naar de muziekschool gegaan, dat was bij ons thuis de gewoonte, maar ik was niet goed, ik heb geen muzikaal gehoor. Erg is dat. Ik heb nog wel lang gitaar gespeeld maar ik kon het niet, en de verwachting om dit soort muziek te kunnen spelen heb ik dus nooit gehad. Als ik het me voorstel is de muziek van Bach op piano het meest fantastische om zelf te kunnen doen. Niet de cello. Dat is voor de hemel. Dat is voorbij de aardse mogelijkheden.’

Luister ook naar een versie van dit gesprek in de podcastreeks van de Cello Biënnale, De Ontroering: aflevering vijf, ‘Troostmuziek’. Te beluisteren via elke podcastapp of via www.cellobiennale.nl

CALLIOPE TSOUPAKI

BILL LAURANCE

JÖRG BRINKMANN

MARTIJN PADDING

KATE MOORE

KARMIT FADAEEL

PETER VIGH

TREVOR GRAHL

WILLEM JETHS

Een ark vol nieuwe muziek

Iedere editie geeft de Cello Biënnale opdrachten voor nieuwe composities. Daar wordt in de maanden voorafgaand aan het festival aan gewerkt, wat betekent dat menig componist onder druivenranken of met uitzicht op zee voor het festival bezig is. Huib Ramaer maakte een rondje langs een aantal van de opdrachtcomponisten: Calliope Tsoupani, Trevor Grahl, Willem Jeths, Martijn Padding en Peter Vigh. Uiteindelijk zullen er nog méér componisten inschepen maar hier alvast een kleine vlootshow: gevarieerd, prikkelend, vanuit zomerse contreien.

Huib Ramaer

‘**H**et is allang af. Ik ben op vakantie van mijn stuk’, zegt Calliope Tsoupaki aan telefoon vanuit Griekenland. ‘Voor altijd!’, voegt ze er lachend aan toe. Ze is alweer bezig aan een volgende opdracht. Ook Willem Jeths is klaar. Zijn solocellist Johannes Moser is al druk bezig het gloednieuwe celloconcert *Nell’Oltretomba* in zijn systeem te krijgen. ‘Binnenkort landt hij bij Florence en dan komt hij hierheen’, vertelt Jeths vanuit Italië. Onder de mooiste denkbare condities zullen ze samen aan het stuk werken, met uitzicht over de heuvels van de Marken. Verder zuidwaarts, op Kreta, trakteert cellist Sebastiaan van Halsema intussen de Canadees-Nederlandse componist Trevor Grahl op een cellosuite van Bach, gele slippers, in bermuda, het hout tussen de blote knieën. ‘We troffen elkaar in Skinias tussen Irapetra en Agia Galini in het Zuiden. Dertig mensen en één café’, beschrijft Grahl het gehucht.

Schuilen achter de maan

‘Wat heb ik gedaan?’, vroeg **Calliope Tsoupaki** zich af toen ze bij *Behind the Moon* voltooid had, het stuk voor cello en piano dat tijdens de Biënnale zal worden uitgevoerd door Larissa Groeneveld en Ellen Corver. ‘Waarom werd het een stuk van zeventien minuten in plaats van de gevraagde tien?’ Ze spreekt me toe vanuit het huis in de havenstad Piraeus waar haar kranige moeder van 93 het nog steeds zelfstandig redt. ‘Wat deze eeuw vraagt is: methode, een nieuwe manier van componeren, daar komt de techniek uit voort. Ik dacht: ik wil iets dynamisch maken, een *floating form*, los van lineaire processen. Muziek die oplost in de tijd, of tijd die daarin wordt opgelost. Muziek die voortkomt uit het materiaal zelf. De pianopartij is vrij streng geschreven, heel precies en dient uitsluitend als verrijking van de celloharmonie, de pianist geeft een aura, een halo aan de celloklank.’

Behind the Moon is een verkenning van de lage snaren geworden, van sonoriteit. Ze zocht er vorig jaar al naar in *Odysseus*, dat ze als Componiste des Vaderlands schreef voor het Askol|Schönberg. ‘Donkere klanken als verrassing. Wat je doorgaans verwacht in de hoogste, gebeurt in de laagste. Het is de donkere kant van jezelf waar de rijkdom zit. Niet dat hypernerveuze ontsnappen van

nu, maar juist datgene wat je niet ziet, daar zoek ik naar.’ De achterkant van de maan staat er symbool voor. ‘In mijn stuk uit ik de wens te kunnen openstaan voor het onzichtbare. De stilte van de nacht. Het donker, in donkere klanken. Geen gruwelijke donkerte, maar magische donkerte: openstaan voor avontuur, begrijpen dat wat donker is in jezelf in wezen helemaal niet zo duister is. Er is een intens koraalachtig moment tegen het slot, waarin alles bij elkaar komt. De titel vond ik pas nadat het af was: *Behind the Moon*: muziek als schuilplaats achter de maan.’

Behalve dat stuk schreef Tsoupaki het opdrachtstuk voor het Nationaal Cello Concours. ‘Ik heb veel voorwerk gedaan, veel stukken voor cello solo beluisterd en bekeken, om ze heel drastisch te voelen en me de vraag te stellen: wat kan mijn bijdrage hieraan zijn?’ Ze dook diep in de *YouTube*-oceaan en kwam boven met een parel: cellist Paul Tortelier die voor studenten een betoog houdt over toonladders. ‘Hij was heel gedreven bezig met toonladders en hoe je daarmee omgaat en hij had gelijk: ze bepalen de resonantie van wat je maakt. Het is behoorlijk spectralistisch wat ik zeg, maar het is heel liefdevol hoe Tortelier erover spreekt.’ Wie het filmpje bekijkt hoort hoe hij met zijn elegante Franse accent Shakespeare parafraseert – *scales are the Food of Music* – en hoe hij een toonladder van Elgar schijnbaar achteloos transponeert naar India en rept over Griekse filosofen. ‘In hun geschriften leren filosofen ons hoe we moeten denken, in hun muziek leren componisten ons hoe we lief moeten hebben.’

Geïnspireerd kwam Calliope Tsoupaki tot haar stuk, dat *Wind of Love* zou gaan heten. ‘Het stuk is heel dynamisch geworden met veel momenten waar de speler de vrijheid krijgt zelf de tijd te nemen, zijn klank te ontwikkelen. Het zal erom gaan wie het best zijn eigen connectie met het stuk kan laten horen, wie die momenten het mooiste met elkaar weet te verbinden. Ik heb het niet geschreven als het zoveelste stukje voor een concours, ik heb er juist naar gezocht hoe ik wezenlijk iets toe kon voegen aan het bestaande repertoire voor cello solo.’

Ondraaglijke lichtheid en een muur van klank

Trevor Grahl blijkt in augustus nog te broeden op de titel van zijn concert voor twee cellisten, Lidy Blijdorp en Sebastiaan van Halsema en het Askol|Schönberg onder leiding van Bas Wiegers. Op het eiland Kreta, vlakbij Rethymno in het dorpje Adele zit hij nog midden in de afrondingsfase van het compositieproces.

Een concert voor twee solo-cellisten: dat maak je niet elke dag mee. Grahl

behandelt ze als twee van elkaar gescheiden wezens, legt hij uit. ‘Elk met hun eigen achtergronden, verhalen, geluiden, maniertjes en gewoonten, maar wel samen in dit stuk. Pas toen de meeste muziek klaar was, realiseerde ik me hoezeer het concert was beïnvloed door de roman die ik aan het lezen was: *The Unbearable Lightness of Being* van Milan Kundera. De motieven en thema’s die Kundera daarin onderzoekt, vervlochten zich met zowel de muzikale als de filosofische structuur van mijn concert. De cellisten raken in het concert met elkaar verstrengeld als personages in de roman van Kundera, en wel zo hecht dat ze samen een derde entiteit vormen. Ik zou het een “hyper-cello” willen noemen.’ Grahl haalt er een citaat van psychoanalyticus Carl Jung bij: ‘De ontmoeting van twee persoonlijkheden is als het contact tussen twee chemische stoffen: vindt er een reactie plaats, dan veranderen ze allebei. Mijn stuk gaat niet direct over Lidy Blijdorp, of over Sebastiaan van Halsema, maar over de verbinding die er tussen hen ontstaat en die je als publiek al meteen vanaf de eerste maten van het concert kunt ervaren. Ze vormen één lichaam, dat zich soms, maar heel af en toe, opsplijst.’

Het eerste deel, *Perpetua*, van Grahl's stuk staat in het teken van een worsteling, waarbij de solisten volgens de middeleeuwse *hoketus*-motieven heen en weer kaatsen, waarbij elk motief als springplank dient voor het daaropvolgende. ‘De cellisten maken een reis door contrasterende muzikale landschappen, sommige samengebald, andere lichtvoetig’, zegt Grahl. De instrumenten raken verweven in een wervelwind die leidt naar het tweede deel, *String Air*, ‘ultra lichte fanfare-achtige muziek die fluitend op en neer zoekt over de harmonische boventoonreeks. Tegen het slot verschijnt een gigantische muur van klank, zinderend en overdonderend, als een gouden kasteel. Als een majestueus vraagteken richt deze gouden muur zich op om uiteindelijk weer neer te dalen.’ Hij noemt het: *Cadenza Grosso, feat. K.D.*. Vandaaruit transformeren de noten zich tot een volgende wervel van klank: *Whorl*. ‘De cellisten herhalen hetzelfde motief almaar opnieuw. De essentie van beide karakters wordt tegenover elkaar geplaatst in een *mime-game-duo-cadenza*.’ Hoorgeschal kondigt het sluitstuk aan. De solisten spinnen draden van klank die langzaam boven de ensembleklank uitstijgen – Grahl vertelt hoe hij zijn inspiratie daarvoor vond in de omstrengeling van copulerende naaktslakken en hoe ze daarbij hun glimmende spoor van slijm trekken.

‘In de dierenwereld is seks altijd licht, de belichaming van de behoefte te

leven en je voort te planten. De personages van Kundera lijken daarentegen altijd zwaar in de knoop te raken met hun eigen potentie voor intimiteit en verbinding. De reis van zwaarte naar lichtheid is niet zo gemakkelijk te maken, leerde ik van Kundera. Je zou mijn concert kunnen zien als een reis van de twee solisten, waarbij het Asko|Schönberg het landschap en de emotionele context geeft. Er hangt zwaarte in de lucht, maar ook “ondraaglijke”, humoristische lichtheid.’

Pyramus en Thisbe: zoete liefde met een zure ondertoon

De kiem van het celloconcert van **Willem Jeths** ligt in *Ishq*: een kort werk voor de rietblazers van Calefax, geïnspireerd door het liefdespaar Pyramus en Thisbe. *Ishq* staat in het Arabisch voor liefde en passie. Twee jonge geliefden, Pyramus en Thisbe, zijn buren in Babylonië. Hun ouders hebben een vete, hun kinderen mogen niet met elkaar omgaan. Maar Pyramus en Thisbe hebben contact met elkaar via een spleet in de muur.

‘Ze maken een nachtelijke afspraak, buiten de stad onder een witte moerbeiboom’, vertelt Willem Jeths vanuit Italië. ‘Thisbe komt daar als eerste aan. Opgeschrikt door het gebrul van een leeuw vlucht ze het bos in, ze verliest haar sjaal. De leeuw verscheurt de sjaal, haar muil nog bebloed van de os die ze juist heeft verslonden. Pyramus arriveert iets later, ziet de bebloede sjaal, denkt dat Thisbe gestorven is en stort zich in zijn zwaard. Als Thisbe tevoorschijn komt ziet ze de stervende Pyramus en besluit hem in de dood te volgen. Het is zó verdrietig. En eigenlijk het oerverhaal van de *Liebestod*, de voorloper van de Keltische legende over *Tristan und Isolde*.’ *Ishq* ging januari 2022 in première, maar Jeths was nog niet klaar met het verhaal en het thema. ‘Ik zag kansen voor een langer werk. Toen dacht ik: hoe ging het eigenlijk verder met die twee na hun dood?’

Het antwoord werd de grondslag voor zijn tweede celloconcert, *Nell'Oltretomba*. De instrumentatie baseerde hij op het eerste celloconcert van Sjostakovitsj: dubbel hout, één koperblazer, celesta, harp, één slagwerker en strijkorkest. Cellist Johannes Moser vertolkt met zijn cello de rol van Pyramus. Verlokkende schepselen om hem heen zijn de althobo, de altfluit en de hoorn. ‘Het stuk begint met de entree van Pyramus in de onderwereld, die vergeven is van verlokkende creaturen. De hoorn verleidt Pyramus, de cello. Als Thisbe verschijnt voelt Pyramus zich direct weer hevig tot haar aangetrokken. Zij is de

klarinet, ze komt in strijd met de hoorn. Die begint tegen zijn rivale te mokken en te drammen, maar trekt zich uiteindelijk terug.’

Jeths ontdekte dat dit werk om iets anders vroeg dan zijn eerste celloconcert. ‘Mijn eerste Celloconcert en het solowerk *Bella figura* schreef ik voor Frances-Marie Uitti, grensverleggend uitvoerder van experimentele nieuwe muziek. Deze keer heb ik gekozen voor een meer lyrische benadering, vanuit de vraag: wat wil ik van een cello horen? Een laag, mooi, sonoor en warm geluid. In het middenregister zingt de cello echt, als een operazanger. De cello werkt op je gemoed, komt dicht bij je hart, is heel direct en onvoorwaardelijk. Maar contrast moet er ook zijn, soms gaat het mes op tafel, klinkt er bijvoorbeeld *scratching*, zij het meer bij de hoorn dan bij de cello. De hoorn staat voor *l'amore fatale*, terwijl de cello heel menselijk is. Hij laat zich verleiden, is grootmoedig en genereus. In het slagwerk hoor je *death strokes*, die illustreren de onontkoombaarheid van het drama. Thisbe en Pyramus smelten ten slotte samen in klank. Dat ze nodeloos gestorven zijn en de onschuld voorbij, is invoelbaar door een dissonant.’

Verder pratend over de contrasten tussen liefde en duisternis keert Jeths terug naar de moerbeiboom. ‘Ken je *mulberry jam*? Dat is zwarte jam, maar je hebt ook een witte variant. Zwart staat bij Thisbe en Pyramus voor het bloed van de jonggestorvenen dat zo fataal onder deze boom moest vloeien, en voor hun dood. En dat hun liefde niet geconsumeerd werd was dan nog onnodig ook. Heel zuur. Ken je *cipolline in agro dolce*? Dat is de Romeinse variant van zo’n Amsterdamse ingemaakte ui in zoetzuur.’ Ik zoek het op. Men neme rozijnen, olijfolie, gepelde pareluien, balsamico, suiker en een vleugje zout...

Een polystyreen bekertje onder de lage snaren

Er gaan ook concerten in première die niet deze zomer in verre contreien gecomponeerd werden, maar al veel eerder. *Swift, Grey and Spacious*, het tweede celloconcert van **Martijn Padding**, schreef hij al in 2020 – maar werd vanwege het vervloekte virus nooit uitgevoerd. Het werd gecomponeerd voor het Residentie Orkest onder leiding van Antony Hermus en de Canadese cellist Matt Haimovitz. Het bestaat uit twee contrasterende hoekdelen, ‘in karakters elkaars tegenovergestelde’, verbonden door een intermezzo (‘scharnierdeel’) dat die delen verbindt en in balans brengt. Het eerste deel, *Swift*, is heel extravert, met rappe dialogen tussen cello en orkest, vertelt Padding. ‘De klank is open en er ligt een nadruk op ritmisch cellospel. De cellopartij kent meerdere breaks

waarbij de solist zich losmaakt van het orkest. Dat resulteert in een cadens waarin de solist de keuze krijgt tussen twee mogelijkheden: de compleet gecomponeerde versie of een ander parcours waarbij hij op basis van twaalf formules en een serie richtlijnen zijn eigen route door het materiaal bepaalt.’ Het scharnierdeel *Grey* biedt zachte onrustige nachtmuziek, ‘met snelle cello schichten die het hoogste register inschieten met een enkele vage reminiscentie aan *Nuage Gris* van één van mijn lievelingscomponisten: Franz Liszt’.

In het slotdeel *Spacious* opent zich de klank. ‘Glissandi en harmonische canons spelen een belangrijke rol en de muziek is totaal tegenovergesteld aan die van het openingsdeel *Swift*.’ *Spacious* zingt, maar het is in essentie introvert en vooral op harmonie en klank gebaseerd. ‘De solist is hier echt samen met het orkest.’

Solist Matt Haimovitz is een dwarse figuur waarmee Padding alle kanten op kan. De cellist improviseerde met Flea van de Red Hot Chilly Peppers, speelde alle grote concerten uit het klassieke repertoire en beschikt over een fabelachtige techniek.

‘Bij het maken van een concert vind ik het interessant de solist als het ware te portretteren. Door corona zaten uitgebreide samentwerkingsessies er niet in. Maar onze eerste en enige ontmoeting in oktober 2019 zette wel zoden aan de dijk. Matt opende zijn cellokoffer en begon midden in een restaurant enthousiast te demonstreren hoe het typische bronzige cellogeluid in één klap verandert in een scheurende elektrische gitaar door een polystyreen bekertje onder de lage snaren te plaatsen.’

De ene stem en de stem van het geheel

Aan een rivier in de Dordogne tuurt **Peter Vigh** ontspannen naar de vissen in het water. Intussen spreekt hij voor mij op zijn telefoon een podcast in over zijn project met Cello Octet Amsterdam en de choreografen van LeineRoebana, waarin muziek en beweging elk hun eigen zeggingskracht hebben en hand in hand met elkaar de voorstelling maken (zie elders in dit boek het interview van Mirjam van Hengel met LeineRoebana).

De emancipatie van de solostem is het uitgangspunt voor de voorstelling, vertelt Vigh aan het kabbelende water. In de overgang van renaissance naar barok wist de solostem zich los te maken uit het web van de polyfonie. ‘We kwamen er al snel achter dat de menselijke stem in de voorstelling een

belangrijke rol zou krijgen. De cello komt als instrument in de buurt van het geluid van die stem.’

Vier stukken uit de oude muziek, van Carlo Gesualdo, Claudio Monteverdi, Luzzasco Luzzaschi en Barbara Strozzi, vormden de basis voor het werkproces. ‘Dat zijn bouwstenen geweest waarbij iedereen is gaan fantaseren en associëren. Ik heb, naast nieuwe composities, bewerkingen gemaakt van die stukken. Sommige bewerkingen voelen heel erg als oude muziek, andere zijn bijna opnieuw gecomponeerde muziek geworden, zoals bij Gesualdo. Hij schreef harmonische wendingen die in die tijd heel modern waren, die heb ik nog meer naar onze tijd getrokken door dissonanten uit te rekken en soms opeens een consonant akkoord te laten ontstaan.’

De vier stukken getuigen alle van een eigen omgang met polyfonie. ‘Er zijn voor mij als componist allerlei aanknopingspunten in te vinden. Bij Gesualdo vind ik de middenstemmen superinteressant om eruit te trekken, bij Luzzaschi werd het juist meer een solostem voor Elisabeth Hetherington, de zangeres in de voorstelling, waar de cello’s als een soort van schaduw omheen gaan. Wat ik heel inspirerend vond is hoe Elisabeth de muziek van Barbara Strozzi bijna improviserend zingt. In een nieuwe compositie heb ik die ornamenten verwerkt, dat stuk is uitgegroeid tot *Full Moon*. Die muziek komt in de hele voorstelling terug als een soort droomwereld waarin je als publiek wordt meegenomen. Die droomwereld is eigenlijk samengesteld uit menselijke ontmoetingen.’

Peter Vigh beschrijft de muziek als allemaal losse composities die bij elkaar gezet gaan werken als een geheel. ‘In alle composities zitten dwarsverbanden, alsof het een uit het ander is geboren. De nieuwe muziek is ontstaan uit de oude en uit die nieuwe zijn ook weer nazaten ontstaan. Zo ontstond uit *Full Moon*, voor sopraan en acht cello’s, een duo voor één cello en sopraan: *Visible/ Invisible*. Contrasterend is het terugkerende *hit it!*, een energiek werk waarin de cello als slagwerkinstrument wordt ingezet. In de klankkast van een cello zitten een hoop timbres verscholen, die de cellisten met hun handen of vuisten tevoorschijn toveren. En ik heb een achtstemmig stuk gemaakt, *Transformations*, dat uit individuele cellen bestaat, je zou het ‘stemcellen’ kunnen noemen, die samensmelten tot één grote achtstemmige compositie. Al die individuele stemmen komen later weer in een solo, duo of trio voorbij. Wat je in al die stukken mee krijgt is: hoe verhoudt zich de ene stem ten opzichte van het grote geheel.’

De hier besproken composities zijn tijdens de Cello Biënnale op de volgende data te horen:

- *Calliope Tsoupaki, Behind the Moon: donderdag 20 oktober tijdens The Cello Moves;*
- *Calliope Tsoupaki, Wind of Love: tijdens de Eerste Ronde van het Nationaal Cello Concours op donderdag 20 en vrijdag 21 oktober*
- *Willem Jeths, Nell’Oltretomba: vrijdag 21 oktober tijdens het concert van het Nederlands Kamerorkest*
- *Martijn Padding, Swift, Grey and Spacious: zaterdag 22 oktober tijdens het concert van het Residentie Orkest*
- *Peter Vigh, SONUS MOTUS: op dinsdag 25 oktober*
- *Trevor Grahl, Lightweight: donderdag 27 oktober tijdens het concert van Asko|Schönberg*

Meer premières tijdens de Cello Biënnale 2022:

- *Jörg Brinkmann, music for cello orchestra and beats: zaterdag 22 oktober tijdens het concert van het Hello Cello Orkest*
- *Kate Moore, Frieda’s Reis: zondag 23 oktober tijdens het concert van CvA Symfonieorkest*
- *Bill Laurance, Double Concerto: woensdag 26 oktober tijdens het concert van het Metropole Orkest*
- *Karmit Fadael, Sêo: donderdag 27 oktober tijdens het concert van Amsterdam Sinfonietta*

Een complete cello-arena

Tijdens CELLOFEST, het niet-klassieke onderdeel van de Cello Biënnale, treden alle mogelijke cellisten op, uit alle hoeken van de wereld en de muziek.

Twee van de cellisten die er dit jaar optreden, zijn Johannes Bergion en Ayanna Witter-Johnson: trotse en bevlogen einzelgängers in de muziek, die via spannende omwegen hun eigen stem ontdekten.

Robert van Gijssel

Wie vluchtig luistert naar het werk van Johannes Bergion en Ayanna Witter-Johnson, hoort in eerste instantie nauwelijks raakvlakken. Witter-Johnson maakt pop en r&b in de rijkste tradities van de zwarte Amerikaanse muziek en haar zuivere zangstem doet soms denken aan Beyoncé en andere grote voorgangers van de vocale kunst. Bergion speelt in een symfonische metalband, waarin hij hard rockt maar bovendien heel subtiel jazz en swing binnen weet te brengen.

Toch hebben de Zweed Bergion en de Brits-Jamaicaanse Witter-Johnson een band in de muziek, die verder gaat dan pop- en muziekstijlen, genres of trends. Beide musici hebben de cello omarmd, en het instrument gemaakt tot belangrijkste vertolker bij hun songwriterswerk of muziekstukken. Ze zijn met hun keuze voor de cello bovendien een beetje geworden tot einzegängers in de muziek en ook op die rol als voorganger in een muzikale niche zijn ze trots.

Voor een instrument dat zo diep is verankerd in de klassieke muziek maakt de cello de laatste jaren een mooie ontwikkeling door, en een reis door de muziek ver buiten de gebaande paden. Het CELLOFEST van de Cello Biënnale Amsterdam voert het instrument al jaren op in op het oog merkwaardige samenstellingen en in vrijgevochten muzikale oeuvres die in vrijwel niets meer lijken op het werk van de grote componisten uit vervlogen tijden. Maar de carrières van zowel Witter-Johnson als Bergion zijn toch geworteld in die klassieke muziek, en juist die achtergrond heeft ze gebracht waar ze nu zijn, zeggen ze allebei.

De Londense Ayanna Witter-Johnson werd als kind van drie door haar moeder meegenomen naar een concert van de Amerikaanse a capellagroep Sweet Honey in the Rock, en werd daar geraakt door de stemkunst. 'Ik absorbeerde die muziek, en zong de liedjes tijdens het concert bijna woord voor woord mee. Mijn ouders dachten: daar zit muziek in. Ik mocht gelijk op pianoles, en daarna ging het snel.'

Witter-Johnson ontpopte zich tot een wonderkind en raakte op heel jonge leeftijd vertrouwd met het klassieke repertoire. 'Ik kon zelfs al wat concerten

geven, en toen vond mijn docent het raadzaam mij ook een ander instrument te leren bespelen, om een nog scherpere focus op de muziek te krijgen.' Haar keuze was opmerkelijk, voor een kind dat graag pop-, reggae- en soulliedjes zong aan de piano. 'Ik kwam al snel op de cello uit. Omdat mijn moeder mij bij mijn keuze een aantal beperkingen had opgelegd: geen houtblaasinstrument, geen koper, geen percussie. Ikzelf vond de contrabas wat te groot en de viool een beetje iel. Ik had een vaag idee over wat de cello ongeveer was, omdat ik er op school weleens iemand op had zien spelen. Toen was mijn keuze gemaakt. En vanaf het prille begin was ik verliefd op de cello, het voelde direct vertrouwd en ik speelde er iedere dag op.'

Toch bleef de piano haar belangrijkste instrument gedurende haar gedegen opleidingen klassieke compositie, eerst aan het Londense conservatorium van Trinity Laban, daarna aan de Manhattan School of Music in de Verenigde Staten. 'Ik was naast mijn studie altijd blijven zingen, omdat ik ook dat als kind graag deed. Ik begon ook met het schrijven van eigen liedjes en omdat ik piano speelde, kwam ik al snel uit op werk in de stijl van Nina Simone.'

Een bijbaantje voor de muziekstudent Witter-Johnson veranderde haar artistieke leven, eigenlijk door stom toeval. 'Ik kon een optreden doen in een Caribisch restaurant, waar ik dan zou zingen aan de piano. Maar op de avond van het optreden bleek er geen piano aanwezig. Ik kon mijn eigen piano natuurlijk niet even naar dat restaurant dragen. Toen dacht ik: weet je wat, ik neem mijn cello mee. Die kan ik wél zelf dragen, en misschien kan ik daar dan ook bij zingen. Het leek mij niet zo ingewikkeld: je stembanden zijn altijd beschikbaar en dan heb je nog twee handen vrij. Als mensen kunnen zingen met een gitaar, waarom dan niet met een cello?'

Witter-Johnson ontwikkelde zich daarna mede dankzij de cello tot zangeres en liedschrijver, ondanks haar klassieke voorstudie. 'Ik ging zoeken naar melodieuze lijnen die mijn stem vooruit zouden helpen, maar die mij ook verder zouden brengen als componist. En naar songs waarin alle invloeden, ook uit mijn jeugd, samen zouden komen. Ik liet mij inspireren door jazz maar ook door bijvoorbeeld oude Jamaicaanse volksmuziek. Ik denk dat je als componist uitsluitend kunt componeren wat je in je hoofd hoort, en als ik naar mezelf luister, dan hoor ik een mix van alles, van alle muziek waarmee ik ben opgegroeid.'

Voor haar debuutalbum *Road Runner* uit 2019 schreef zij wonderlijke

mix-muziek, die voerde van pop naar jazz, van gospel en soul tot hedendaags klassiek, bij prachtig gearrangeerde strijkers. ‘Ik schreef mijn songs in eerste instantie meestal aan de piano, omdat ik daar nu eenmaal makkelijk de harmonieën vind. Maar daarna ging ik arrangeren met de cello en dat leverde liedstructuren op die heel anders klonken dan wat ik aan de piano had gemaakt. De akkoorden op de cello zijn minder traditioneel in de liedkunst, ze geven je een uniek palet aan klanken en muzikale vormen. En juist die konden mijn verhalen vertellen – ik laat mij in mijn liedjes altijd leiden door verhalen, in hun eigen geluidenwereld.’

Ook Johannes Bergion kreeg de cello op jonge leeftijd in de schoot geworpen. ‘Ik groeide op in de kleine Zweedse gemeente Söderköping, een historisch stadje even onder Stockholm. Ik was een hele gewone jongen, en ik hield van voetbal. Maar mijn vader was muziekleraar en hij vond dat ik een instrument moest leren bespelen, vanaf mijn zevende. Hij hield van de cello, dus hij besloot dat ik cello ging spelen.’

Bergion dacht er aanvankelijk het zijne van. ‘De cello was in Söderköping niet het stoerste instrument dat je kon bespelen. Ik ging wel naar de les, maar oefende alleen even snel vooraf: vijf minuten, meer niet. Toen ik een jaar of veertien was, had ik eigenlijk geen zin meer. Ik speelde inmiddels ook elektrische gitaar en dat vond ik geweldig: ik hield van harde muziek, van Metallica en Nirvana. Mijn vader vond het prima als ik wilde stoppen met de cello, maar ik moest dat dan zelf aan mijn docent vertellen. En dat durfde ik niet. In de eerste plaats omdat het een ontzettend lieve vrouw was maar ook omdat leraren in die tijd, in Zweden, zeer gerespecteerd werden. Ik wilde haar gewoon niet teleurstellen. Dus ik bleef spelen, en daar ben ik nu natuurlijk enorm dankbaar voor. Met mijn voetbalcarrière schoot het toch niet op, en met mijn cello voelde ik mij ineens toch heel bijzonder. Het werd mijn nieuwe, coole ding.’

Hij kwam er ook achter dat je zeer gedisciplineerd moest studeren wilde je echt iets bereiken op de cello. ‘Het duurt zo lang voor je ook maar de eerste niveaus hebt bereikt. Ik ben nu zelf docent, en omdat ik best vreemde dingen doe met mijn cello, denken leerlingen soms dat ik hen die magische zaken ook wel even snel kan leren. Maar dat is dus niet zo. Je zult de eerste tien jaar hard moeten werken om de basis te beheersen. Ik vind het altijd lastig om te zeggen tegen mijn leerlingen, omdat het demotiverend kan werken, maar ik doe het

meestal toch maar.’

Bergion studeerde jarenlang aan het conservatorium en maakte zich op voor een carrière in de klassieke muziek, als cellist in een orkest. Maar hij kwam in een identiteitscrisis terecht. ‘Je bent in die klassieke wereld altijd omringd door oudere mensen in kostuums, die je allemaal een prachtige toekomst voorspellen. Die cultuur ging mij wat tegenstaan. En ik vond het soms frustrerend om een hele week te moeten studeren om twaalf seconden van een stuk perfect te kunnen spelen. Ik dacht ook: op de hele wereld zijn nu twintigduizend cellisten bezig met dezelfde stukken, net als atleten die allemaal trainen voor de honderd meter.’

Hij besloot aan het werk te gaan, als medewerker van een liftbedrijf. ‘Dat was een keiharde baan, van zes uur ’s morgens tot laat in de middag. En ik vond het geweldig. Ook omdat het mijn beste jaren met de cello zouden worden. Want als je de hele dag zo hard werkt, heb je daarna pas écht een behoefte om te spelen, om tijd door te brengen met je cello. Eigenlijk ben ik toen mijn instrument pas werkelijk gaan ontdekken. Ik durfde ook andere geluiden te zoeken, heel anders te spelen.’

Die nieuwe benadering van de cello bracht Bergion naar een opmerkelijke carrière in de muziek. In 2003 stapte hij in het Diablo Swing Orchestra, een band die metal en rock combineert met klassieke muziek en jazz. ‘Het was mijn wraak op mijn klassieke carrière. Ik kon met mijn cello ineens toch mijn geliefde rock gaan spelen.’ Bergion leerde zijn instrument te laten riffen en de cello te gebruiken als percussie-instrument. ‘Maar ook dat op een heel eigen manier. Je moet echt je persoonlijke stijl en klank leren ontwikkelen. Het is te makkelijk om als bekwaam klassiek cellist gewoon even wat van die flitsende rockgitaarsolo’s na te doen, zoals je tegenwoordig best vaak hoort in een aantal beroemde cellobands.’

Maar Bergion wilde meer, ook buiten de wereld van de rock- en poppodia en de metalfestivals. Met zijn contrabas spelende jeugdvriend David Werthén vormde hij het jazz- en swingduo Von Thord, waarin Bergion nu iedere vezel van de cello verkent. ‘Ik ben niet zo geïnteresseerd in loop- of effectpedalen. Met mijn project Von Thord wil ik niet valsspelen, maar doordringen tot de kern van de cello. Met dit duo, waarmee ik ga spelen in Amsterdam, vormen wij feitelijk een complete band; David en ik spelen allebei de baslijnen, de melodieën en de percussieve ritmes. Het is verschrikkelijk moeilijk en het was een lange reis,

maar geloof mij: over die sound van ons is zeer goed nagedacht. Wij zijn meer dan een paar leuke jazzmusici die een beetje gaan improviseren.’

Met zijn band Von Thord, en zijn unieke stijl van spelen, werd Bergion volgens zichzelf voor het eerst een artiest, iemand met een eigen stem. Zo’n eigen stem vond Ayanna Witter-Johnson ook, op het bijzondere pad dat zij aflegde door de muziek. Zij voltooide pas het klassieke stuk *Island Suite*, dat zij schreef in opdracht voor het Britse Solem Quartet. ‘In dat stuk wilde ik de geschiedenis en de folklore van het eiland Jamaica verkennen, met muziek en gesproken woord. Ik gebruikte de unieke patronen van de akkoorden en melodieën op de cello, die onder mijn handen ontstonden, om de verhalen mee vorm te geven en alle ideeën te ontwikkelen die daarvoor alleen stonden genoteerd in een soort schetsboek in mijn hoofd.’

De cello geeft Witter-Johnson een stem, ook in de stukken die zij gaat spelen op CELLOFEST. ‘Ik speel liedjes van mijn eerste album, maar ook Jamaicaanse folksongs en wat door mijzelf gearrangeerde covers.’ Witter-Johnson realiseert zich dat zij met haar wel heel veelzijdige muziek moeilijk in een hokje te stoppen valt, en dat er niet vanzelf een groot publiek op af komt. ‘Ik bouw met ieder optreden aan een kleine familie, van mensen die waarderen wat ik doe en daarna verder meegaan op mijn zoektocht. Er komen avontuurlijke mensen naar mijn shows, een publiek dat nog een risico durft te nemen.’

Volgens Bergion moet een optreden op CELLOFEST voor veel artiesten een eye-opener zijn. ‘In Zweden bestaan dit soort grensoverschrijdende festivals niet. Je speelt daar een beetje in je eigen wereld, en denkt dat je de enige bent de cello anders bespeelt. Maar dan kom je naar dit festival in Amsterdam, en dan zie je dat er nog zoveel andere artiesten zijn die de cello elk op een eigen manier hebben verkend en er ongelooflijke muziek mee maken. Met mijn duo Von Thord, maar ook met het Diablo Swing Orchestra, zijn we vaak die ene vreemde band in het aanbod, een soort *novelty act*. Maar dan blijkt er in Amsterdam ineens een hele arena te zijn opgetrokken rond de cello: een complete arena die echt voor jou is gemaakt, die ruimte biedt aan precies datgene waar jij en heel veel andere cellisten mee bezig zijn. Het moet geweldig zijn daar te spelen.’

Ayanna Witter-Johnson speelt op zondag 23 oktober

Johannes Bergion speelt op donderdag 27 oktober

9^e
CELLO
BIENNALE
AMSTERDAM

**FESTIVAL
PROGRAMMA**

**DO 20
T/M
ZA 29
OKTOBER
2022**

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

donderdag 20 oktober

DO 20

10.00 - 15.00 uur GROTE ZAAL
NATIONAAL CELLO CONCOURS
Eerste Ronde

19.30 uur ENTREEHAL
Opening
van de Cello Biënnale Amsterdam 2022

20.15 uur GROTE ZAAL
The Cello Moves
Openingsconcert van de Cello Biënnale 2022
Uitreiking Anner Bijlsma Award
Larissa Groeneveld cello
Jean-Guihen Queyras cello
Ketevan Roinishvili cello
Polish Cello Quartet

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

STEFANO BRUNO

HADWYCH VAN GENT

JURRE KOOPMANS

BESTE YILDIZ

MANON LEROUX

NATIONAAL CELLO CONCOURS

CELIA CAMACHO

FLORIANNE REMME

OSCAR HAGEN

LAURENCE GAUDREAU

ISAAC LOTTMAN

68 DANIEL PERALES

EMMA WARMELINK

FERNANDO NABAIS

EMMA VAN SCHADEWIJK

donderdag 20 oktober Grote Zaal

10.00 - 15.00 uur NATIONAAL CELLO CONCOURS Eerste Ronde

Raadpleeg de website voor de indeling van deelnemers en tijden: www.cellobiennale.nl

Deelnemers:

Stefano Bruno
Celia Camacho
Laurence Gaudreau
Hadewych van Gent
Oscar Hagen
Jurre Koopmans
Manon Leroux
Isaac Lottman
Fernando Nabais
Daniel Perales
Florianne Remme
Emma van Schadewijk
Emma Warmelink
Beste Yildiz

Concoursbegeleiders:

Charlotte Gulikers cello
Daniël Kramer piano

Luigi Boccherini (1743-1805)

Sonata in A, G4
- Allegro moderato
- Adagio
- Affetuoso

Calliope Tsoupaki (1963)

*Wind of love voor cello solo** (wereldpremière)

Johannes Brahms (1833-1897)

Sonata Satz: Scherzo

Het fenomeen 'concours' roept tegenstrijdige gevoelens op. Natuurlijk zou Kunst, met een hoofdletter, niet aan een wedstrijd moeten worden onderworpen. Tegelijkertijd - hoe je het ook wendt of keert - worden musici met elkaar vergeleken en maakt ieder zijn eigen afweging over het belang van instrumentale perfectie en muzikale zeggingskracht. Voor een musicus is iedere auditie of belangrijk concert een soort concours. Wat blijft is het proces van de meer dan gedegen voorbereiding om op de top van je kunnen te musiceren. Tijdens de Biënnale hebben de jonge musici de kans om zich hoe dan ook aan een veelkoppig publiek te presenteren.

In drie openbare rondes strijden veertien jonge cellisten om de hoofdprijs. De internationale jury bepaalt de winnaars van de 1e, 2e en 3e prijs, de aanmoedigingsprijs en de prijs voor de beste vertolking van de opdrachtcompositie, gecomponeerd door Calliope Tsoupaki. Drie finalisten spelen het celloconcert van Elgar met orkest. Het publiek bepaalt de Publieksprijs.

De jury van het Nationaal Cello Concours 2022 bestaat uit:

Boris Andrianov (Rusland)
Marc Coppey (Frankrijk)
Ophélie Gaillard (Zwitserland)
Larissa Groeneveld (Nederland)
Amparo Lacruz (Spanje),
Reinhard Latzko (Duitsland)
Sven Arne Tepl (Nederland, juryvoorzitter)
Patty Hamel (Nederland, secretaris)

* Dit werk kwam tot stand in opdracht van de Cello Biënnale Amsterdam en werd financieel mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten.

LARISSA GROENEVELD

JÉRÉMIE QUEYRAS & JEAN-GUIHEN QUEYRAS

donderdag 20 oktober
Grote Zaal

20.15 uur

The Cello Moves

Openingsconcert van de Cello Biënnale 2022
Uitreiking Anner Bijlsma Award

Polish Cello Quartet:

Tomasz Daroch, Wojciech Fudala,
Krzysztof Karpeta, Adam Krzeszowiec cello

Larissa Groeneveld cello

Ellen Corver piano

Jean-Guihen Queyras cello

Jérémie Queyras beeldend kunstenaar

Ketevan Roinishvili cello

Renée Bekkers accordeon

LeineRoebana: Aika Goto, Kris Mohammed Adem,
Andrea Pisano, Timon De Ridder en
Benedita Crispiniano dans
Andrea Leine, Harijono Roebana artistieke leiding en
choreografie

Alexandre Tansman (1897 - 1986)

Deux Mouvements voor cellokwartet (Polish Cello Quartet)

- *Adagio cantabile*

- *Allegro molto risoluto*

Calliope Tsoupaki (1963)

*Behind the Moon** (Groeneveld, wereldpremière)

Benjamin Britten (1913 - 1976)

Suite nr 2 voor cello solo, opus 80: (Queyras)

Declamato – Scherzo – Ciaccona

pauze

Silenzio

muziek van Sofia Goebaidoelina, George Crumb,
Sulkhan Tsintsadze en anderen (Roinishvili)

** Dit werk kwam tot stand in opdracht van de
Cello Biënnale Amsterdam en werd financieel mogelijk
gemaakt door het Fonds Podiumkunsten.*

POLISH CELLO QUARTET

CELLOFEST STEPHAN BRAUN

CELLOFEST SHIRLEY SMART TRIO

vrijdag 21 oktober

10.00 - 12.45 uur GROTE ZAAL
NATIONAAL CELLO CONCOURS
Eerste Ronde

13.30 uur FOYERDECK 1
NATIONAAL CELLO CONCOURS
**Bekendmaking deelnemers
Tweede Ronde**

15.00 uur GROTE ZAAL
Poolse wortels
Mario Brunello cello
Polish Cello Quartet

15.30 uur KLEINE ZAAL
Let's talk
Mirjam van Hengel in gesprek met Andrea Leine en
Harijono Roebana over het thema The Cello Moves

20.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Stephan Braun

20.15 uur GROTE ZAAL
Nederlands Kamer Orkest
Johannes Moser cello
Victor Julien-Laferrrière cello

22.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Shirley Smart Trio

24.00 uur GROTE ZAAL
NACHTCONCERT
Time Behold Now
Maya Fridman cello
Cello Octet Amsterdam

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

JOHANNES MOSER

MAYA FRIDMAN

VICTOR JULIEN-LAFERRIÈRE

vrijdag 21 oktober

Grote Zaal

10.00 - 12.45 uur
NATIONAAL CELLO CONCOURS
Eerste Ronde

15.00 uur
Poolse wortels

Mario Brunello cello
Polish Cello Quartet:
Tomasz Daroch, Wojciech Fudala,
Krzysztof Karpeta, Adam Krzeszowiec cello

Mieczysław Weinberg (1919 - 1996)
Sonate voor cello solo nr 2, opus 86 (Brunello)
- *Moderato sostenuto*
- *Allegretto*
- *Adagio*
- *Presto*

Old Armenian songs

Frédéric Chopin (1810 – 1849)
Mazurka in F
Prelude in Des
Wals in cis
Prelude in gis
Etude in cis
Wals in b
Nocturne in cis
Wals in Des
(Polish Cello Quartet)

Kazimierz Wiłkomirski (1900 – 1995)
Rhapsody for 4 cellos

20.15 uur
Nederlands Kamer Orkest
Johannes Moser cello
Victor Julien-Laferrière cello
Nederlands Kamerorkest
Giuseppe Mengoli dirigent

Toru Takemitsu (1930 - 1996)
How Slow the Wind

Willem Jeths (1959)
*Nell'Oltretomba, celloconcert nr 2**
(Moser, wereldpremière)

pauze

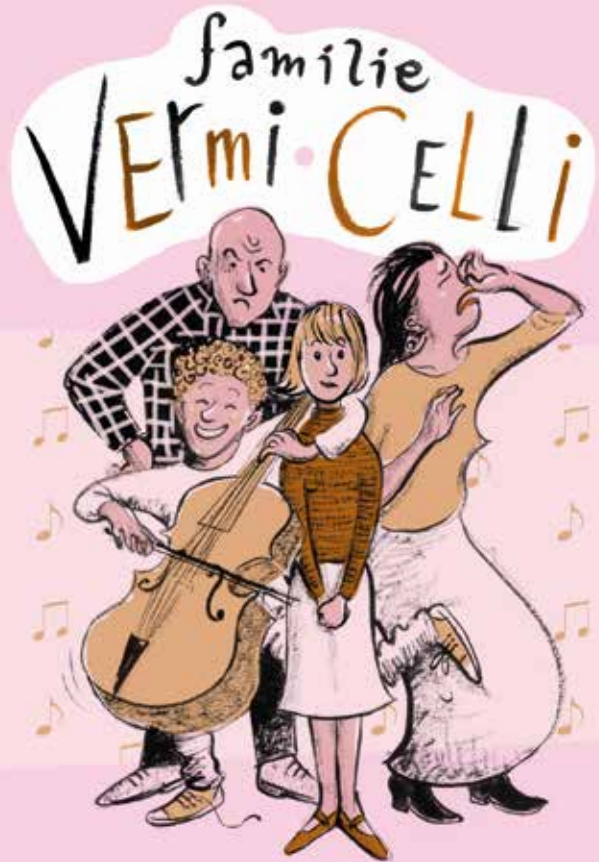
Mladen Miloradovic (1987)
Variations on Dvořák 8 voor acht cello's
(Sietse-Jan Weijenberg, Jan Bastiaan Neven,
Anastasia Feruleva, Sebastian Koloski, Alexander
Warenberg, Benjamin Kruithof, Kalle de Bie, Tom Feltgen)

Dmitri Sjostakovitsj (1906 - 1975)
Celloconcert nr 1 in Es opus 107 (Julien-Laferrière)
- *Allegretto*
- *Moderato*
- *Cadenza*
- *Allegro con moto*

24.00 uur
NACHTCONCERT
Time Behold Now
Maya Fridman cello
Cello Octet Amsterdam
Noam Ben-jacov installatie
James Murray lichtontwerp

Alexander Knaifel (1943)
- *Psalm 51*
- *Lamento*
- *Comforter: Prayer to the Holy Spirit*
- *Snowflake on a Spiderthread, Time Behold Now*

* Dit werk kwam tot stand in opdracht van de Cello Biënnale Amsterdam en het Nederlands Kamerorkest en werd financieel mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten.

FAMILIE VERMI-CELLI
HELLO CELLO ORKEST

LIED VAN BOOM

zaterdag 22 oktober

10.30 en 12.00 uur KLEINE ZAAL
PEUTERVOORSTELLING (1,5+)
Lied van Boom

10.30 en 14.30 uur BIMHUIS
FAMILIEVOORSTELLING (5+)
Familie Vermi-Celli

11.30 - 15.00 uur SOUNDLAB
SoundLAB open huis

12.30 en 13.30 uur GROTE ZAAL
Hello Cello Orkest

14.15 uur KLEINE ZAAL
MASTERCLASS
Amparo Lacruz

18.00 uur GROTE ZAAL
Residentie Orkest
Polish Cello Quartet
Jean-Guihen Queyras cello
Matt Haimovitz cello

19.00 uur KLEINE ZAAL
Mario Brunello en Sergej Malov
presenteren de viersnarige cello
piccolo en cello da spalla

20.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Treswara

22.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Max Lilja

22.00 uur GROTE ZAAL
Tango Club Night
Jan Willem Troost, Annie Tångberg,
Karel Bredenhorst en Emile Visser cello

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

MATT HAIMOVITZ

JEAN-GUIHEN QUEYRAS

zaterdag 22 oktober

Grote Zaal

12.30 en 13.30 uur

Hello Cello Orkest

160 kinderen en jongeren uit het hele land spelen samen in het Hello Cello Orkest.

Jörg Brinkmann componist en dirigent

Abdelhadi Baaddi vocal artist

Jörg Brinkmann

*music for cello orchestra and beats** (wereldpremière)

18.00 uur

Residentie Orkest

Polish Cello Quartet:

Tomasz Daroch, Wojciech Fudala,

Krzysztof Karpeta, Adam Krzeszewiec cello

Jean-Guihen Queyras cello

Matt Haimovitz cello

Residentie Orkest

Otto Tausk dirigent

Grażyna Bacewicz (1906 - 1969)

Quartet for four cellos

- *Narrazione*

- *Riflessioni*

Béla Bartók (1881 - 1945)

Altviolconcert (Queyras)

- *Moderato*

- *Adagio religioso - allegretto*

- *Allegro vivace*

Martijn Padding (1956)

*Swift, Grey and Spacious, cello concert nr 2**

(Haimovitz, wereldpremière)

22.00 uur

Tango Club Night

Annie Tångberg, Emile Visser, Karel Bredenhorst, Jan Willem Troost cello

Carel Kraayenhof Ensemble:

Carel Kraayenhof bandoneon

Juan Pablo Dobal piano

Jaap Branderhorst contrabas

Simone van der Weerden bandoneon

Mark Wyman piano

Diederik Meijnckens contrabas

Natalia Agüero en Agustín Venturino dans

Een Milonga, oftewel een Argentijnse tangodansavond, tijdens de Cello Biënnale: live traditionele tango's om op te dansen met de cello in de hoofdrol. Twee bands van vier tangocellisten, piano, bandoneon en contrabas geven de tangoklassiekers van Francisco Canaro, Carlos Di Sarli, Anibal Troilo, Juan D'Arienzo en Osvaldo Pugliese die extra warme celloklank.

De avond wordt geopend met een aantal eigentijdse tango's van Julian Peralta (Astillero), Astor Piazzolla en Carel Kraayenhof. Daarna kan er ruim twee uur gedanst worden op live muziek: bandleiders Mark Wyman en Carel Kraayenhof creëren met de vier cellisten en topmusici uit de tangoscene de sound van een *orquesta típica*. Alleen luisteren kan natuurlijk ook

Aansluitend draait DJ Lucas Malec tangomuziek, zodat er nog tot 03:00 uur kan worden gedanst.

* Dit werk kwam tot stand in opdracht van de Cello Biënnale Amsterdam en werd financieel mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten.

CAREL KRAAYENHOF

JAN WILLEM TROOST

REINHARD LATZKO

CELLOFEST MAX LILJA

KAREL BREDENHORST

STEUART PINCOMBE

AMPARO LACRUZ

CELLOFEST TRESWARA

zondag 23 oktober

09.30 uur GROTE ZAAL
BACH&BREAKFAST
Steuart Pincombe

10.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Jean-Guihen Queyras

11.30 uur GROTE ZAAL
Latijns-Amerika
Reinhard Latzko cello
Amparo Lacruz cello
Polish Cello Quartet

13.00 uur BIMHUIS
DE VERGELIJKING
Jean-Guihen Queyras bespeelt nieuw
gebouwde instrumenten

13.00 - 14.30 uur SOUNDLAB
SoundLAB openbare workshop

14.15 uur KLEINE ZAAL
MASTERCLASS
Matt Haimovitz

15.00 uur GROTE ZAAL
CvA Symfonieorkest
Benjamin Kruithof cello
Ashley Bathgate cello
Zlatomir Fung cello

16.30 uur KLEINE ZAAL
Let's talk
Mirjam van Hengel spreekt met Kate Moore en Toni Bouwmans
over Frieda Belinfante, celliste en dirigent

19.00 uur en 21.30 uur GROTE ZAAL
Die 12 Cellisten der Berliner Philharmoniker

20.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Ayanna Witter-Johnson

22.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
L.E.J ft. Nesrine

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

BENJAMIN KRUIHOF

ZLATOMIR FUNG

ASHLEY BATHGATE

zondag 23 oktober

Grote Zaal

09.30 uur

BACH&BREAKFAST

Steuart Pincombe

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Suite nr 5 in c, BWV 1011

- *Prélude*
- *Allemande*
- *Courante*
- *Sarabande*
- *Gavotte*
- *Gigue*

11.30 uur

Latijns-Amerika

Reinhard Latzko cello

Amparo Lacruz cello

Polish Cello Quartet:

Tomasz Daroch, Wojciech Fudala,
Krzysztof Karpeta, Adam Krzeszowiec cello

Frank van de Laar piano

Juan Zurutuza piano

Marianna Soroka slagwerk

Alberto Ginastera (1916 - 1983)

Pampeana nr 2 (Latzko)

Manuel Ponce (1882 - 1942)

Sonate voor cello en piano (Lacruz)

- *Allegro selvaggio*
- *Allegro alla maniera d'uno studio*
- *Arietta. Andantionno affettuoso*
- *Allegro burlesco*

Baden Powell (1917 - 2000)

Samba em Prelúdio (Polish Cello Quartet)

Gentil Montana (1942 - 2011)

Porro Colombiano

Yamandu Costa (1980)

Milonga Choro

Silvestre Revueltas (1899 - 1940)

- *Caminando*
- *Sensemaya*

15.00 uur

CvA Symfonieorkest

Benjamin Kruithof cello

Ashley Bathgate cello

Zlatomir Fung cello

CvA Symfonieorkest

Sander Teepen dirigent

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski (1840 - 1893)

Pas de Deux uit 'de Notenkraker'

Henriëtte Bosmans (1895 - 1952)

Poème voor cello en orkest (Kruithof)

Kate Moore (1979)

*Frieda's Reis** (Bathgate, wereldpremière)

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski

Variaties op een Rococo thema in A, opus 33
(Fung)

Thema: Moderato semplice

I: Tempo della Thema

II: Tempo della Thema

III: Andante sostenuto

IV: Andante grazioso

V: Allegro moderato - Cadenza

VI: Andante

VII: Coda: Allegro vivo

* Dit werk kwam tot stand in opdracht van de Cello Biënnale Amsterdam en werd financieel mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten.

zondag 23 oktober
Grote Zaal

19.00 uur en 21.30 uur

**Die 12 Cellisten der
Berliner Philharmoniker**

Ludwig Quandt, Bruno Delepelaire,
Dietmar Schwalke, Nikolaus Römisch,
Christoph Igelbrink, Olaf Maninger,
Martin Menking, Knut Weber, Rachel Helleur,
David Riniker, Solène Kermarrec,
Stephan Konz cello

Julius Klengel (1859 - 1933)

Hymnus

Boris Blacher (1903 - 1975)

Blues

Espagnola

Rumba Philharmonica

Nino Rota (1911 - 1979)

La Strada

Juan Tiziol (1900 - 1984)/**Duke Ellington** (1899 - 1974)

Caravan

Brett Dean (1961)

Twelve Angry Men

Henri Bourtayre (1915 - 2009)

Fleur de Paris

Hubert Giraud (1915 - 2009)

Sous le ciel de Paris

Wilhelm Kaiser-Lindemann (1940 - 2010)

The 12 in Bossa Nova

Astor Piazzolla (1921 - 1992)

Fuga y misterio

CELLOFEST AYŞE DENİZ BIRDAL, ABEL SELAOCOE, MAYA FRIDMAN, CHIARA TRENTIN

20.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Four Journeys

Vier cellisten, vier nationaliteiten, vier individuele zoektochten. Cellofeneer Giovanni Sollima zette met het prijzengeld van de Anner Bijlsma Award (de internationale oeuverprijs die hij in 2018 ontving) een intensief ontwikkelingstraject op voor vier jonge internationale cellisten die alle vier méér willen dan het geijkte repertoire spelen. Samen met hen ging hij op zoek naar hun eigen muzikale identiteit: wie willen ze zijn in de muzikwereld? Wat willen ze maken? Wat willen ze hun publiek vertellen? Tijdens deze CELLOFEST-avond nemen de jonge cellisten Ayşe Deniz Birdal, Maya Fridman, Abel Selaocoe en Chiara Trentin (Turkije, Rusland, Zuid-Afrika en Italië) het publiek mee naar vier totaal verschillende klankwerelden en presenteren ze de cd's die ze konden maken dankzij de Anner Bijlsma Award.

Ayşe Deniz Birdal, Maya Fridman, Abel Selaocoe en Chiara Trentin cello

maandag 24 oktober

09.30 uur GROTE ZAAL
BACH&BREAKFAST
Matthias Bartolomey

10.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Boris Andrianov

11.30 uur GROTE ZAAL
AMERIKA!
Matt Haimovitz cello
Zlatomir Fung cello

12.30 uur BIMHUIS
Students around the World

14.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Giovanni Sollima

17.00 uur GROTE ZAAL
THE CELLO MOVES
Das Neunte Kind der Mrs. D
Johannes Moser cello
Nathalie Flintrop cello

19.00 uur KLEINE ZAAL
Students around the World

20.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST 2022
Four Journeys
Ayşe Deniz Birdal, Maya Fridman, Abel Selaocoe en Chiara Trentin cello

20.15 uur GROTE ZAAL
Nederlandse Bachvereniging
Mario Brunello viersnarige cello piccolo
Steuart Pincombe cello
Sergej Malov cello da spalla

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

MATTHIAS BARTOLOMEY

JOHANNES MOSER

NATHALIE FLINTROP

maandag 24 oktober Grote Zaal

09.30 uur

BACH&BREAKFAST

Matthias Bartolomey

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Suite nr 3 in C, BWV 1009

- *Prélude*
- *Allemande*
- *Courante*
- *Sarabande*
- *Bourrée*
- *Gigue*

11.30 uur

AMERIKA!

Matt Haimovitz cello

Zlatomir Fung cello

Frank van de Laar piano

Philip Glass (1937)

Partita nr 2 (Haimovitz)

Aaron Copland (1900 – 1990)

- *Nocturne*
 - *Waltz and Celebration*
- (Fung)

Leonard Bernstein (1918 – 1990)

Three Meditations

- *Lento asai*
- *Andante sostenuto*
- *Presto*

17.00 uur

THE CELLO MOVES

Das Neunte Kind der Mrs. D

Johannes Moser cello

Nathalie Flintrop cello

Creative Performance Lab

Ria Marks regie

Creative performance Lab - de makerswerkplaats van het Conservatorium van Amsterdam - creëerde onder regie van Ria Marks een muziektheatrale voorstelling waarin afscheid centraal staat. De muziek bestaat uit eigen arrangementen en composities van de studenten en de solisten. De voorstelling is gebaseerd op Heinrich Bölls *Het negende kind van Mrs. D* uit zijn *Iers Dagboek*.

SERGEJ MALOV

SHUNSKÉ SATO

MARIO BRUNELLO

maandag 24 oktober Grote Zaal

20.15 uur

Nederlandse Bachvereniging

Mario Brunello viersnarige cello piccolo

Steuart Pincombe cello

Sergej Malov cello da spalla

Nederlandse Bachvereniging

Shunske Sato altviool, viool en artistieke leiding

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Italiaans Concert, BWV 971 (Brunello)

- Allegro
- Andante
- Presto

Dubbelconcert in d, BWV 1043 (Sato, Malov)

- Vivace
- Largo, ma non tanto
- Allegro

Canon nr 17 uit Die Kunst der Fuge, BWV 1080 (Malov, Pincombe)

Sarabande uit Suite nr 2 in d, BWV 1008 (Pincombe)

Derde inventie in D, BWV 774 (Malov, Pincombe)

Tripelconcert in C, BWV 1064 (Brunello, Pincombe, Malov)

- Allegro
- Adagio
- Allegro

pauze

Dubbelconcert in c, BWV 1060R (Sato, Brunello)

- Allegro
- Adagio
- Allegro

'Es ist vollbracht' uit de Johannes Passion, BWV 245 (Pincombe)

Concert in a, BWV 1065 (Sato, Brunello, Malov, Pincombe)

- Allegro
- Largo
- Allegro

ADAM QUARTET

CELLOFEST ANNIE TÅNGBERG

CELLOFEST EMILE VISSER

dinsdag 25 oktober

09.30 uur GROTE ZAAL
BACH&BREAKFAST
Sergej Malov

10.30 - 15.45 uur GROTE ZAAL
NATIONAAL CELLO CONCOURS
Tweede Ronde

13.00 uur BIMHUIS
DE VERGELIJKING
Johannes Moser bespeelt nieuw gebouwde instrumenten

16.30 uur FOYERDECK 1
NATIONAAL CELLO CONCOURS
Bekendmaking finalisten

17.00 uur GROTE ZAAL
THE CELLO MOVES
Sonus Motus
Cello Octet Amsterdam

19.00 uur KLEINE ZAAL
Students around the World

20.15 uur GROTE ZAAL
Ongewoon Recital
Boris Andrianov cello
Ophélie Gaillard cello
Giovanni Sollima cello en cello piccolo
Mario Brunello viersnarige cello piccolo

20.30 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Workshop Arnold Dooyeweerd & Jamsession Emile Visser en Annie Tångberg

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

CELLO OCTET AMSTERDAM

DANIËL KRAMER

ELISABETH HETHERINGTON

dinsdag 25 oktober

Grote Zaal

09.30 uur

BACH&BREAKFAST

Sergej Malov

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Suite nr 6 in D, BWV 1012

- *Prélude*
- *Allemande*
- *Courante*
- *Sarabande*
- *Gavotte*
- *Gigue*

10.30 - 15.45 uur

NATIONAAL CELLO CONCOURS

Tweede Ronde

Concoursbegeleiders:

ADAM Quartet:

Margot Kolodziej en Hannelore De Vuyst viool,
José Nunes altviool, Renée Timmer cello

Joe Prindl contrabas

Daniël Kramer piano

Ludwig van Beethoven (1770 - 1827)

Sonate nr 4 in C, opus 102, nr. 1 voor cello en piano

- *Andante – Allegro vivace*
- *Adagio – Tempo d'andante – Allegro vivace*

David Popper (1843 - 1913)

Fantasy on Little Russian Songs

Toshiro Mayuzumi (1929 - 1997)

Bunraku voor cello solo

of

Kaija Saariaho (1952)

Sept Papillons voor cello solo

Mstislav Rostropovitsj (1927 - 2007)

Humoresque

of

Paul Tortelier (1914 - 1990)

Spirales

17.00 uur

THE CELLO MOVES

Sonus Motus

Cello Octet Amsterdam

Elisabeth Hetherington sopraan

Andrea Leine & Harijono Roebana choreografie
en muzikale dramaturgie

Nieuwe compositie van Peter Vigh en werken van
Carlo Gesualdo, Luzzasco Luzzaschi en Barbara
Strozzi.

Sonus Motus is een coproductie van LeineRoebana en Cello Octet Amsterdam met medewerking van de Cello Biënnale Amsterdam.

De compositie van Peter Vigh kwam tot stand in opdracht van de Cello Biënnale Amsterdam en werd mede mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten.

GIOVANNI SOLLIMA

OPHÉLIE GAILLARD

BORIS ADRIANOV

dinsdag 25 oktober
Grote Zaal

20.15 uur

Ongewoon Recital

Boris Andrianov cello

Ophélie Gaillard cello

Giovanni Sollima cello en cello piccolo

Mario Brunello viersnarige cello piccolo

Dimitri Illarionov luit en gitaar

Bruno Fontaine piano

Daniel Leveillé tapdans

Antonio Vivaldi (1678 – 1741)

Sonate voor cello en basso continuo in a (Andrianov)

- *Largo*

- *Allegro*

- *Largo*

- *Allegro*

Moldavian Folk Suite

Astor Piazzolla (1921 – 1995)

- *Tanti Anni Prima*

- *La Muerte del Angel*

Rythm'n Cello!

Muziek van Bach tot Bernstein via Gershwin

(Gaillard)

pauze

Antonio Bertali (1605 – 1669)

Ciaccona (Brunello en Sollima)

Johann Sebastian Bach (1685 – 1750)

Chaconne (arr Viktor Derevianko)

Igor Stravinski (1882 – 1971)

Suite Italienne

- *Introduzione*

- *Serenata*

- *Tarantella*

- *Gavotta con due variazioni*

- *Scherzino*

- *Minuetto e finale*

CELLOFEST RAGAZZE QUARTET

CELLOFEST RUFUS CAPPADOCIA

CELLOFEST ABEL SELAOCOE

woensdag 26 oktober

09.30 uur GROTE ZAAL
BACH&BREAKFAST
Ella van Poucke

10.15 uur KLEINE ZAAL
MASTERCLASS
Ophélie Gaillard

11.30 uur GROTE ZAAL
Dans!
Mario Brunello viersnarige cello piccolo
Marc Coppey cello

12.30 uur BIMHUIS
All of Bach

14.00 uur GROTE ZAAL
Beyond Thrace
Jean-Guihen Queyras cello

14.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Kian Soltani

16.30 uur KLEINE ZAAL
DE VERGELIJKING
Nieuw gebouwde strijkstokken

19.00 uur KLEINE ZAAL
Students around the World

20.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Rufus Cappadocia

20.15 uur GROTE ZAAL
Metropole Orkest & Cello Giants
Annie Tångberg cello
Emile Visser cello
Svante Henryson cello
Nesrine cello, zang
BartolomeyBittmann

22.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
**Abel Selaocoe, Ragazze Quartet
en Remco Menting**

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

ELLA VAN POUCKE

MARC COPPEY

FINGHIN COLLINS

woensdag 26 oktober

Grote Zaal

09.30 uur

BACH&BREAKFAST

Ella van Poucke

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Suite nr 2 in d, BWV 1008

- *Prélude*
- *Allemande*
- *Courante*
- *Sarabande*
- *Menuet*
- *Gigue*

11.30 uur

Dans!

Mario Brunello viersnarige cello piccolo

Marc Coppey cello

Finghin Collins piano

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Partita voor viool solo nr 2 in d, BWV 1004 (Brunello)

- *Allemande*
- *Courante*
- *Sarabande*
- *Gigue*
- *Chaconne*

Maurice Ravel (1875 - 1937)

Pièce en forme de Habanera (Coppey)

Béla Bartók (1881 - 1945)

Roemeense Dansen

Camille Saint-Saëns (1835 - 1921)

Le Cygne

Bohuslav Martinů (1890 - 1959)

Variaties op een thema van Rossini

Pjotr Iljitsj Tsjajkovski (1840 - 1893)

Valse sentimentale

Gabriel Fauré (1845 - 1924)

Papillon

Gaspar Cassadó (1897 - 1966)

Requiebros

BEYOND THRACE

NESRINE

SVANTE HENRYSON

BARTOLOMEYBITTMANN

woensdag 26 oktober Grote Zaal

14.00 uur

Beyond Thrace

Jean-Guihen Queyras cello

Bijan Cheirani zarb, daf

Sokratis Sinopoulos lyra

Samen met zijn Iraanse en Griekse zielsverwanten - Bijan Chemirani op de slaginstrumenten zarb en daf en Sokratis Sinopoulos op de knievelid - verbindt Jean-Guihen Queyras traditionele en nieuwe muziek uit Turkije, Armenië, Iran en West-Europa.

20.15 uur

Metropole Orkest & Cello Giants

Annie Tångberg cello

Emile Visser cello

Svante Henryson cello

Nesrine cello, zang

BartolomeyBittmann: Matthias Bartolomey

cello, **Klemens Bittmann** viool, mandola

Metropole Orkest

Clark Rundell dirigent

Matthias Bartolomey

Preikestolen (Tångberg, Visser, Nesrine, Henryson, Bartolomey)

Bill Laurance

*Double Concerto** (Tångberg en Visser, wereldpremière)

Svante Henryson

- *Black Run*
- *Gordian Note*
- *Time will Tell*
- *Leapfrog*
- *Save to the Fall Line*

pauze

Nesrine

- *My perfect man*
- *Mumkin*
- *Rimitti*

BartolomeyBittmann

- *Neptun*
- *Krystallos*
- *Elefant*

* Dit werk kwam tot stand in opdracht van de Cello Biënnale Amsterdam en Metropole Orkest.

CELLOFEST VON THORD

CELLOFEST JÖRG BRINKMANN & ABDELHADI BAADDI

donderdag 27 oktober

09.30 uur GROTE ZAAL
BACH&BREAKFAST
Edgar Moreau

10.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Johannes Moser

11.30 uur GROTE ZAAL
Next Generation
Maciek Kulakowski cello
Brannon Cho cello
Julia Hagen cello

12.30 uur BIMHUIS
Students around the world

14.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Matthias Bartolomey

15.30 uur KLEINE ZAAL
Let's talk
Mirjam van Hengel in gesprek met Jörg Brinkmann en
Abdelhadi Baaddi over het Hello Cello Orkest en CELLOFEST

17.00 uur GROTE ZAAL
THE CELLO MOVES
Asko|Schönberg
Reinhard Latzko cello
Lidy Blijdorp cello
Sebastiaan van Halsema cello

19.00 uur KLEINE ZAAL
Students around the World

20.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Von Thord

20.15 uur GROTE ZAAL
Amsterdam Sinfonietta
Maximilian Hornung cello
Julian Steckel cello
Ivan Karizna cello

22.00 uur BIMHUIS
CELLOFEST
Jörg Brinkmann & Abdelhadi Baaddi

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

ZA 29

donderdag 27 oktober
Grote Zaal

09.30 uur

BACH&BREAKFAST

Edgar Moreau

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Suite nr 4 in Es, BWV 1010

- *Prelude*
- *Allemande*
- *Courante*
- *Sarabande*
- *Bourrée*
- *Gigue*

11.30 uur

Next Generation

Maciek Kulakowski cello

Brannon Cho cello

Julia Hagen cello

Julia Hamos piano

Maurice Ravel (1875 - 1937)

Sonate voor viool en piano (Kulakowski)

- *Allegretto*
- *Blues: Moderato*
- *Perpetuum Mobile: Allegro*

Benjamin Britten (1913 - 1976)

Suite nr 1 voor cello solo, opus 72 (Cho)

- *Canto primo*
- *Fuga*
- *Lamento*
- *Canto secondo*
- *Serenata*
- *Marcia*
- *Canto terzo*
- *Bordone*
- *Moto perpetuo e Canto quarto*

Dmitri Sjostakovitsj (1906 - 1975)

Sonate voor cello en piano in d, opus 40 (Hagen)

- *Allegro non troppo*
- *Allegro*
- *Largo*
- *Allegro*

EDGAR MOREAU

BRANNON CHO

MACIEK KULAKOWSKI

LIDY BLIIDORP
IVAN KARIZNA

SEBASTIAAN VAN HALSEMA
MAXIMILIAN HORNING

donderdag 27 oktober Grote Zaal

17.00 uur

THE CELLO MOVES

Asko|Schönberg

Reinhard Latzko cello

Lidy Blijdorp cello

Sebastiaan van Halsema cello

Asko|Schönberg

Bas Wiegers dirigent

György Ligeti (1923 - 2006)

Celloconcert (Latzko)

- ♩ = 40

- *Lo stesso tempo* ♩ = 40

Gérard Grisey (1946 - 1998)

Partiels

Trevor Grahl (1984)

*Lightweight - for two celli and ensemble**

(Blijdorp, Van Halsema)

- I. *Prelude - Perpetua*

- II. *String Air*

- III. *Cadenza Grosso (feat. K.D.)*

- IV. *Whorl - Dialogue*

- V. *Nachthorn Forlorn / Slug Spiral*

20.15 uur

Amsterdam Sinfonietta

Maximilian Hornung cello

Julian Steckel cello

Ivan Karizna cello

Amsterdam Sinfonietta

Candida Thompson viool en leiding

Vaja Azarashvili (1936)

Celloconcert (Hornung)

- *Andante*

- *Allegro*

Thomas Larcher (1963)

Ouroboros (Steckel)

- *Allegro*

- *Allegro infuriato*

- *Adagio · Allegro*

pauze

Karmit Fadael (1996)

*Séo voor cello en lage strijkers** (Hornung)

Dmitri Sjostakovitsj (1906 - 1975)

Altvioolsonate (Karizna)

- *Moderato*

- *Allegretto*

- *Adagio*

* Dit werk kwam tot stand in opdracht van de Cello Biënnale Amsterdam en Asko|Schönberg en werd mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten.

* Dit werk kwam tot stand in opdracht van de Cello Biënnale Amsterdam en Amsterdam Sinfonietta en werd mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten.

CELOFEST INVISIBLE STREAM

JULIAN STECKEL

CELOFEST MATTHIEU SAGLIO

vrijdag 28 oktober

10.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Reinhard Latzko

12.30 uur BIMHUIS
Students around the world

14.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Julian Steckel

15.00 uur GROTE ZAAL
Grote Vioolsonates
Marc Coppey cello
Edgar Moreau cello

16.30 uur KLEINE ZAAL
Let's talk
Mirjam van Hengel in gesprek met
artist in residence Jean-Guihen Queyras

17.30 uur GROTE ZAAL
THE CELLO MOVES
Pohádka
Ella van Poucke cello
Cello Biënnale Kwintet: Ella van Poucke, Alexander Warenberg,
Lidy Blijdorp, Kalle de Bie en Anastasia Feruleva cello

19.00 uur KLEINE ZAAL
Students around the World

20.00 uur BIMHUIS
CELOFEST
Invisible Stream

20.15 uur GROTE ZAAL
NATIONAAL CELLO CONCOURS
Finale

22.00 uur BIMHUIS
CELOFEST
Matthieu Saglio Quartet

23.00 uur GROTE ZAAL
NATIONAAL CELLO CONCOURS
Uitslag van de jury en prijsuitreiking

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

VR 28

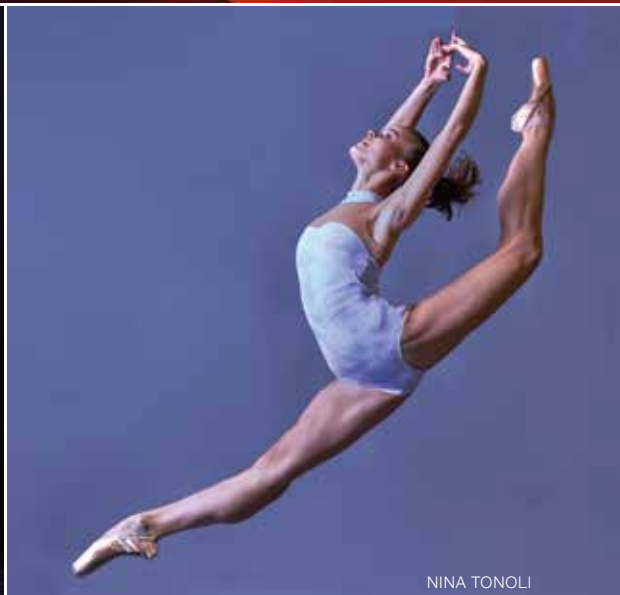
ZA 29

TIMOTHY VAN POUCKE

RIHO SAKAMOTO

NINA TONOLI

CELLO BIËNNALE KWINTET EN MARIA WARENBERG

vrijdag 28 oktober

Grote Zaal

15.00 uur

Grote Vioolsonates

Marc Coppey cello
Edgar Moreau cello
Finghin Collins piano
Jérémie Moreau piano

Johannes Brahms (1833 - 1897)
Sonate voor cello en piano nr 1 in D (Coppey)
 - *Allegro non troppo*
 - *Allegretto quasi Menuetto*
 - *Allegro*

César Franck (1822 - 1890)
Sonate voor cello en piano in A (Moreau)
 - *Allegretto ben moderato*
 - *Allegro*
 - *Recitativo - Fantasia: Ben moderato - Molto lento*
 - *Allegretto poco mosso*

17.30 uur

THE CELLO MOVES

Pohádka

Ella van Poucke cello
Cello Biënnale Kwintet: Ella van Poucke,
 Alexander Warenberg, Lidy Blijdorp, Kalle de Bie
 en Anastasia Feruleva cello
Maria Warenberg mezzosopraan
Timothy van Poucke dans
Riho Sakamoto dans
Nina Tonoli dans

Caspar Vos piano
Remy Wörtmeyer choreografie

Leoš Janáček (1854 - 1928)
Pohádka (Van Poucke)
 - *Con moto*
 - *Con moto-adagio*
 - *Allegro*

George Crumb (1929 - 1992)
Sonate voor cello solo
 - *Fantasia:*
 - *Tema pastorale con variazioni*
 - *Toccata*

Sergej Rachmaninov (1873 - 1943)
Sonate in g, opus 19
 - *Andante*

Maxim Shalygin (1985)
drop after drop (Cello Biënnale Kwintet)

Sergej Prokofjev (1891 - 1953)
Visions Fugitives
 - *Lentamente*
 - *Allegretto*
 - *Animato*
 - *Molto Giocosso*
 - *Con Eleganza*
 - *Commodo*
 - *Ridicolosamente*
 - *Con Vivacita*
 - *Assai moderato*
 - *Feroce*
 - *Inquieto*
 - *Dolente*

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski (1840 - 1893)
 - *Brides Lament*
 - *Tak shto zhe*
 - *Moj Sadik*

20.15 uur

NATIONAAL CELLO CONCOURS

Finale

**De drie finalisten van het
 Nationaal Cello Concours** cello
CvA Symfonieorkest
Sander Teepen dirigent

Edward Elgar (1857 - 1934)
Celloconcert in e, opus 85
 - *Adagio - Moderato*
 - *Lento - Allegro molto*
 - *Adagio*
 - *Allegro - Moderato - Allegro, ma non troppo*

23.00 uur

NATIONAAL CELLO CONCOURS

Uitslag van de jury en prijsuitreiking

JULIA HAGEN
VIBRATIONS!

zaterdag 29 oktober

09.30 uur GROTE ZAAL
BACH&BREAKFAST
Julia Hagen

11.30 uur BIMHUIS
FAMILIEVOORSTELLING
VIBRATIONS!

13.00 uur GROTE ZAAL
Phion
Anastasia Kobekina cello
Kian Soltani cello

11.30 - 15.00 uur SOUNDLAB
SoundLAB workshop
Rafaela Andrade cello/knurl

14.15 uur BIMHUIS
MASTERCLASS
Marc Coppey

16.00 uur GROTE ZAAL
Orkest van de Achttiende Eeuw
Giovanni Sollima cello
Edgar Moreau cello

21.00 uur GROTE ZAAL
Cello Coupé

DO 20

VR 21

ZA 22

ZO 23

MA 24

DI 25

WO 26

DO 27

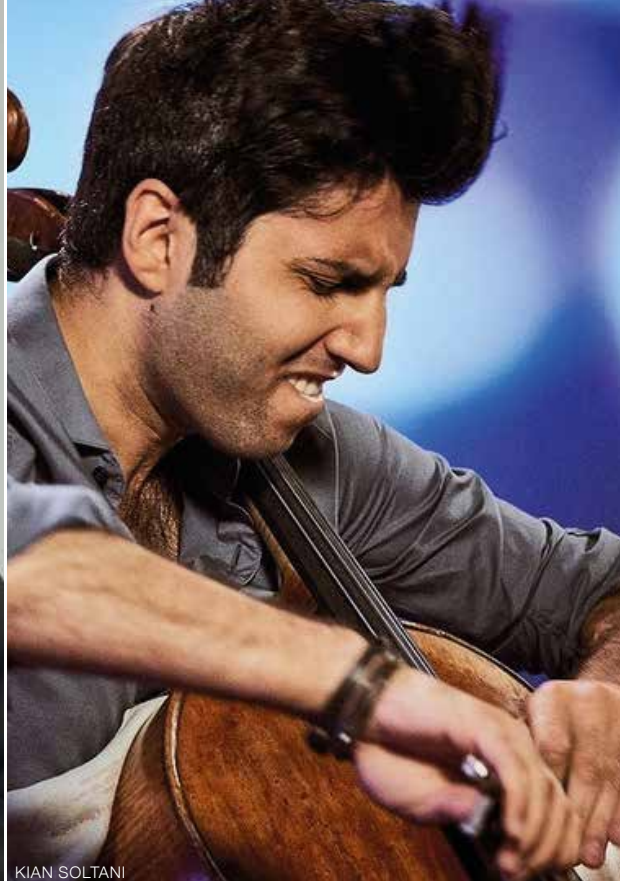
VR 28

ZA 29

ANASTASIA KOBEKINA

CELLO COUPÉ

KIAN SOLTANI

zaterdag 29 oktober Grote Zaal

09.30 uur

BACH&BREAKFAST

Julia Hagen

Johann Sebastian Bach (1685 - 1750)

Suite nr 1 in G, BWV 1007

- *Prélude*
- *Allemande*
- *Courante*
- *Sarabande*
- *Menuet*
- *Gigue*

13.00 uur

Phion

Anastasia Kobekina cello

Kian Soltani cello

Phion

Tianyi Lu dirigent

Dmitri Kabalevski (1904 - 1987)

Suite 'De Komediante'

Celloconcert nr 1 in g, opus 49 (Kobekina)

- *Allegro*
- *Largo, molto espressivo*
- *Allegretto*

Celloconcert nr 2 in c, opus 77 (Soltani)

- *Molto sostenuto – Allegro molto e energico*
- *Presto marcato*
- *Andante con moto – Allegro agitato – Molto tranquillo*

16.00 uur

Orkest van de Achttiende Eeuw

Giovanni Sollima cello

Edgar Moreau cello

Alexander Janiczek viool

Orkest van de Achttiende Eeuw

Marc Destrubé concertmeester

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 - 1791)

Ouverture Mitridate

Gaetano Ciandelli (ca 1740 - 1810)

Celloconcert in C (1780-1790) (Sollima)

- *(Allegro) Moderato - Recitativo*
- *Largo - Recitativo*
- *Rondo, presto*

Wolfgang Amadeus Mozart

Sinfonia Concertante (Janiczek, Moreau)

- *Allegro maestoso*
- *Andante*
- *Presto*

21.00 uur

Cello Coupé

Spectacle coupé van festivalsolisten in de setting van een Grand Café in Parijs

Het slotconcert van de Cello Biënnale is als altijd een feestelijke show van anderhalf uur met alle nog aanwezige festivalsolisten in de setting van een Parijs Grand Café.

De cafémuziek bestaat uit hoogtepunten van deze Cello Biënnale en op het allerlaatste moment nog weer heel veel nieuws.

Wilhelminaweg 57
6951 BN Dieren

Cellowinkel

cellowinkel.nl

Wij zijn op de Biënnale.

Maak kennis met ons grote en brede assortiment.

“Na aan het hart” is het thema van het nieuwe *Cello Magazine*. Je vindt het in onze stand.

*Mirjam Daalman's
celliste*

De Cellowinkel – gespecialiseerd in de cello en het cello spelen:

CELLO'S | STRIJKSTOKKEN | SNAREN | HOEZEN EN KOFFERS
VERSTERKING | BENODIGDHEDEN | BLADMUZIEK | CADEAU'S

DUTCH
DESIGN
BRAND™

Functional design is beautiful.

We care about beautiful music
and design.

www.dutchdesignbrand.com/webshop

CONCERTO & PLATO

Welcome to Bottega Violins

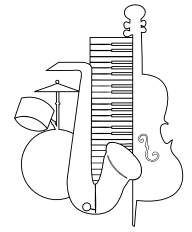
With our selection of refined, top quality **violins, violas, cellos, double basses and bows**, we bring you straight to the source of Italy's vibrant violin making culture.

We find our instruments in the workshops and bottega's of some of Italy's most valued makers, bringing true craftsmanship and beauty close to you.

Being musicians ourselves, we specifically select instruments that don't just look good, but that sound and feel great as well. Having held every piece in our hands, we know exactly what we are selling and are in close contact with all original makers.

It is our priority to provide you with all the information and documents available, so that you can feel trust in what you are buying.

More info on www.bottegevialins.com

Adressen:

Concerto Amsterdam - Utrechtsestraat 52-60

Plato Groningen - Oude Ebbingestraat 41-43

Plato Zwolle - Klokkensteeg 14

Plato Deventer - Lange Bisschopstraat 14

Plato Leiden - Vrouwensteeg 4

Plato Utrecht - Voorstraat 35

Mansion 24 Apeldoorn - Leienplein 5

De Waterput Bergen op Zoom - Bosstraat 36

platomania.nl

MUSIC FOR GALWAY PRESENTS

Cellissimo 2024

A cello festival at the edge of Europe

GALWAY, IRELAND
18 - 25 MAY 2024

Presenting many of the world's finest cellists in collaboration with pianists, chamber ensembles and orchestras, the programme encompasses concertos, recitals, talks and masterclasses featuring music from Bach to the 21st century. Plus discover the region on events such as the Inishbofin Cello Trail...

cellissimo.ie | [@musicforgalway](https://twitter.com/musicforgalway)

Grand Prix Emanuel Feuermann

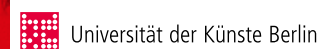
15 - 22 NOVEMBER 2022

International cello competition in Berlin, Germany

The competitors:
Luca Giovannini, Italy
Johannes Gray, USA
Christoph Heesch, Germany
Irena Josifoska, Hungary
Bumjun Kim, France
Minji Kim, South Korea
Jiayi Liu, China
Keisuke Morita, Japan
Ivan Skanavi, Russia
Daniel Thorell, Sweden
Benett Tsai, Australia
Maria Zaytseva, Russia

www.gp-emanuelfeuermann.de

Grand Prix Emanuel Feuermann is organized by Kronberg Academy and the Berlin University of the Arts (UdK Berlin).

Van Tongeren Vioolbouw

Inkoop, verkoop, verhuur, taxaties en reparaties van alle strijkinstrumenten, strijkstokken evenals verkoop van snaren en overige toebehoren.

Al ruim 50 jaar toonaangevend op het gebied van verhuur van alle strijkinstrumenten.

Goede goedkope beginnersinstrumenten maar ook de grootste collectie beter atelier- en handwerk- instrumenten en strijkstokken van Nederland, in zowel grote als kleine maten.

Van Tongeren Vioolbouw:

Wagenweg 60
2012NG HAARLEM

Tel. 023-5311891

 : 06-44367032

E-mail: kadens@hetnet.nl

Openingstijden:

Di. wo. vr. : 13:00-17:00

Za. : 09:30-12:30

Voor meer informatie, bekijk:

www.vantongerenvioolbouw.nl

Gudrun Kremeier

Geigenbaumeisterin

Mauritskade 23
1091 GC Amsterdam
+31 20 6 44 18 18
+31 6 46 48 36 46
info@gudrunkremeier.com

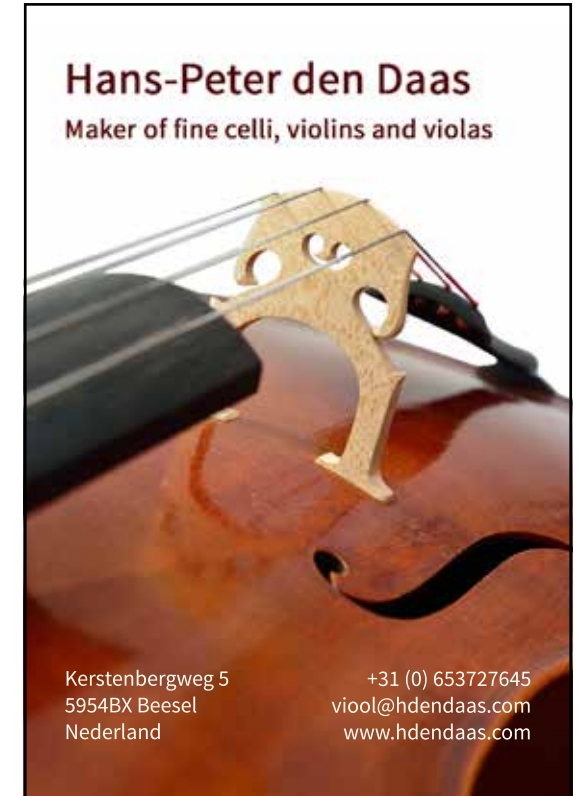
Newmaking-repair-restoration-violins-violas-cellos-bows-accessories
Achttienribbe Vioolbouw
Czaar Peterstraat 141
1018PH Amsterdam
Tel. +31 20 2391406

"Een goede strijkstok is net zo belangrijk als het instrument"

Jan Strumphler strijkstokkenmaker
janstrumphler.nl • Vleuten (Utrecht) • tel +31 30 6774123

Hans-Peter den Daas
Maker of fine celli, violins and violas

Kerstenbergweg 5
5954BX Beesel
Nederland

+31 (0) 653727645
viool@hdendaas.com
www.hdendaas.com

lid N.G.V.

Saskia Schouten Vioolbouwer

maakt violen
alten en cello's

Muntelbolwerk 1c

NL - 5213 SZ 's Hertogenbosch

0031(0)736121804

0031(0)618174015

info@saskiaschouten.nl

www.saskiaschouten.nl

Van Aerschot

Master of fine arts

*Fine cellos
Exclusive mutes & frogs
Work on bows*

www.cellobouw.com

Winkelveld 4, 2870 Puurs, Belgium, 0032 3 899 64 82

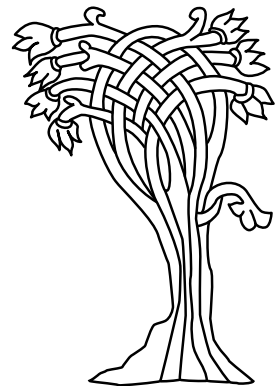
BLOCKetto

The bridge-saver

An innovative accessory for cellists that prevents deformation and displacement of the cello bridge and helps you to tune the instrument safely.

info@sorgentonemecatti.com
(*39) 055 287363

Jean-Louis
PROCHASSON
Luthier

*56 bis rue du Rempart
37000 Tours FRANCE
(*33)6 16 97 15 71
prochasson@free.fr*

 Broekmans
& Van Poppel

Ook wij zijn weer aanwezig met een grote collectie bladmuziek.

Tot op de **CELLO
BIENNALE 2022**

**CELLO
BIENNALE
AMSTERDAM**

www.broekmans.com
music@broekmans.com
020-6796575

Gräter
Geigenbau

Cello- maker

Tobias Gräter
Theaterstraße 7
69117 Heidelberg
Germany
06221-6510930
info@geigenbau-graeter.de
www.geigenbau-graeter.de

HENK TE HIETBRINK STRIJKSTOKKENMAKER

Bowmaker/Bogenmacher/Archetier
Gevestigd 1990
Lid van de NGV, VSA

Moderne strijkstokken volgens Engelse traditie
Gemonteerd in goud - zilver - nieuwzilver
Reparatie-Restauratie-Beharing

Leverancier diverse kwaliteitsharsen
Andrea/Cecilia - Leatherwood- Gaston Brohan

Maestro/Vpay/Mastercard/Visa

Henk te Hietbrink
Van Oldenbarneveldtstraat 90 - studio 1.08
6827 AN Arnhem
Website: www.hietbrinkbows.nl
E: hgtehietbrink@gmail.com
Tel: 06-52164570

BIMHUIS

29 + 30 OKT

**BILL FRISELL
- HARMONY**

3 DEC

**JAZZ ORCHESTRA OF
THE CONCERTGEBOUW
& JIM MCNEELY:
THRENODY**

16 DEC

**PETER BEETS
NEW JAZZ ORCHESTRA**

Foto: Peter Beets Orchestra

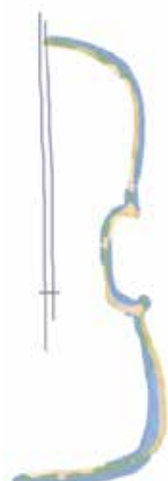
Bestel uw tickets via
BIMHUIS.NL

Guust François vioolbouw

Windroosplein 108
1018 ZW Amsterdam
00 31 (0)20 6235515
guustfrancois@xs4all.nl
www.guustfrancois.com

route:
central station tram 26
1: Muziekgebouw
2: Kattenburgerstraat
(5 min. walk to violinmaker Guust François)

May we introduce you to our newest creation called "Lola". It is a cello made with 2 hearts, 4 hands and all our involvement from different countries.

We know each other since our beginnings in violin making and have already worked together some time ago to make a copy of an old viola.

"Lola" is the result of a beautiful friendship between two women.

It was nice to work together intensively for several weeks. We learned a lot about the craft and about ourselves. Creating a musical instrument remains quite magical!

ANNE DIANA GROHMANN WORKS IN SAINT LIZIER, FRANCE
+33 7 83 02 95 31, GROHMANNCELLO@GMAIL.COM

JOANNE VAN BOSTERHAUT WORKS AT ATELIER FLAGEY, IN BRUSSELS, BELGIUM
+32 473 337 911, VANBOSTERHAUT.LUTHERIE@GMAIL.COM

THANK YOU FOR FEEDBACK. YOU CAN CONTACT US FOR ANY ENQUIRIES.

"LOLA"

Be colorful, subtle or expressive, surprising and powerful!

Internationale ensembles en topsolisten in de prachtige akoestiek van de Grote Zaal

Kamer muziek

Alina Ibragimova
Mario Brunello
Jörg Widmann
Maria + Nathalia Milstein
Belcea Quartet
e.v.a.

Muziekgebouw muziekgebouw.nl/kamermuziek

Hejja Cello

FINE MASTER CELLOS

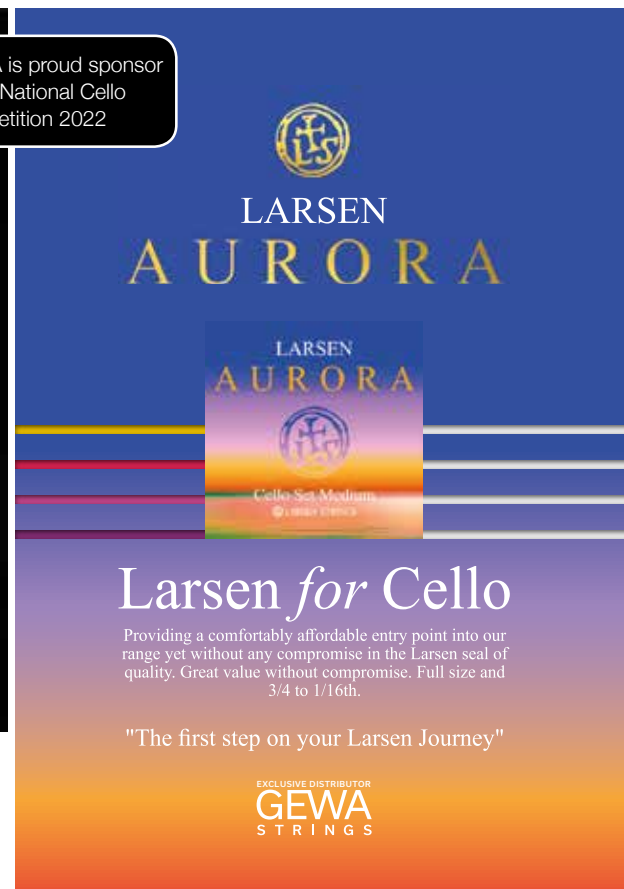
JANOS HEJJA
cellomaker
cello specialist

www.hejjacello.hu info@hejjacello.hu +36309873888

GEWA *Air*

NATIONAL CELLO CONCOURS GEWA is proud sponsor of the National Cello Competition 2022

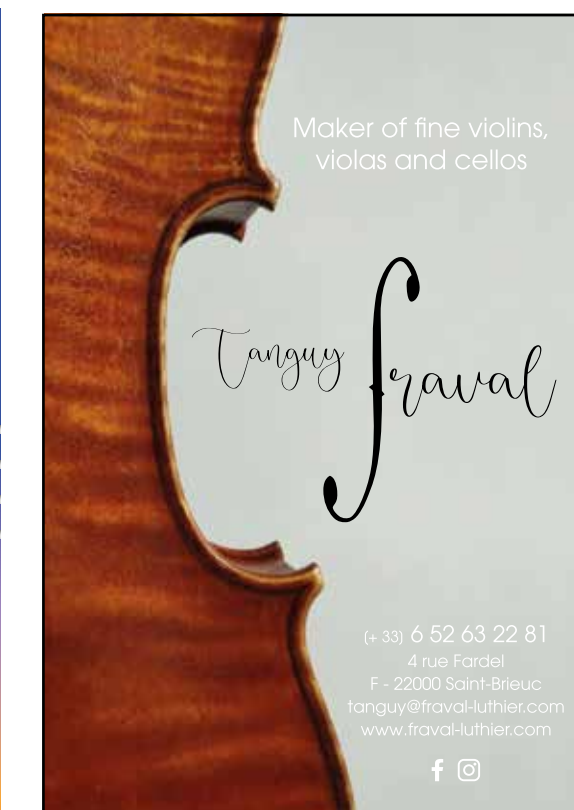
LARSEN AURORA

Larsen for Cello

Providing a comfortably affordable entry point into our range yet without any compromise in the Larsen seal of quality. Great value without compromise. Full size and 3/4 to 1/16th.

"The first step on your Larsen Journey"

EXCLUSIVE DISTRIBUTOR
GEWA STRINGS

Maker of fine violins, violas and cellos

Tanguy Fraval

(+33) 6 52 63 22 81
4 rue Fardel
F - 22000 Saint-Brieuc
tanguy@fraval-luthier.com
www.fraval-luthier.com

f i

Andreas Grütter

Beroep:
Strijkstokken-
maker

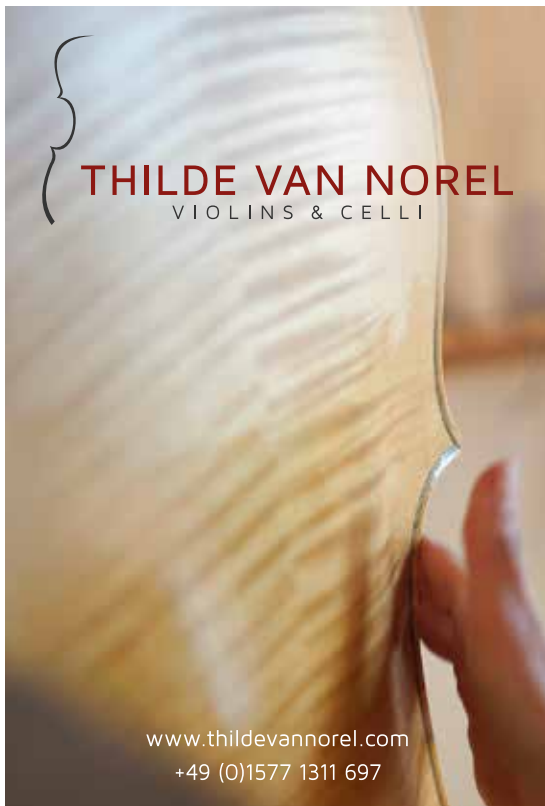
THE ENGLISH VERSION OF MY BOOK ON BOWS AND HOW I BECAME A BOWMAKER IS NOW AVAILABLE AT THE CELLO BIENNALE (15EUR)

GEWA MADE IN GERMANY

GERMAN DESIGN AWARD 2018

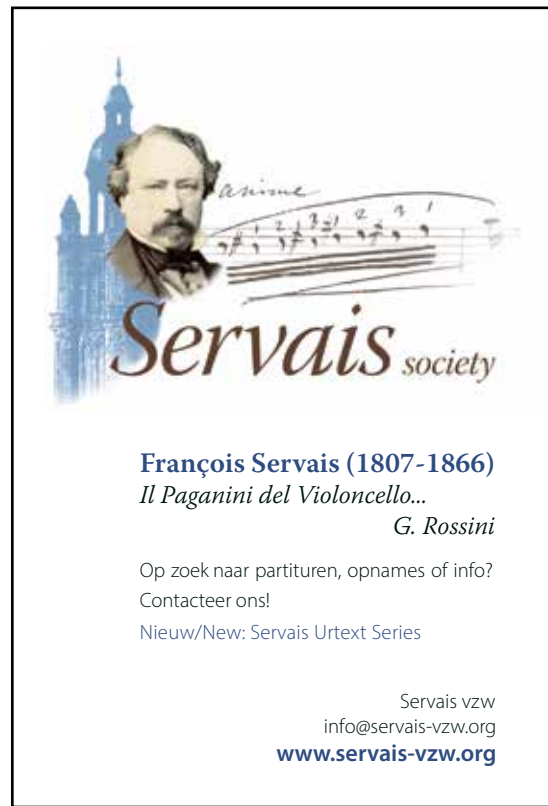
reddot award 2016 winner

f gewastrings
i gewastringsofficial
// www.gewastrings.com

THILDE VAN NOREL
VIOLINS & CELLS

www.thildevannorel.com
+49 (0)1577 1311 697

Servais society

François Servais (1807-1866)
Il Paganini del Violoncello...
G. Rossini

Op zoek naar partituren, opnames of info?
Contacteer ons!
Nieuw/New: Servais Urtext Series

Servais vzw
info@servais-vzw.org
www.servais-vzw.org

MATTHIEU LEGROS
VIOLIN MAKER

+420 773 080 023
luthier-legros.com
matthleg@gmail.com

Masarykova 9
60 200 BRNO

Mecenaat

Marcella Bonnema-Kok, Ferdinand ter Heide, Kay en Michiel Josephus Jitta, familie Macko Laqueur, Tjaco van Leersum, Julienne Straatman en Robert Bausch, Heleen Rogaar, Elise Wessels.

De Casalskring

De Casalskring bestaat uit vriendengroepen van ongeveer 10 leden per groep die de activiteiten van de Biennale ondersteunen op het gebied van talentontwikkeling en educatie met een periodieke gift vanaf € 1.000,- per jaar. De kringen worden gevormd door enthousiaste Biennale-supporters. De Cello Biennale organiseert voor de leden van de Casalskring exclusieve concerten en bijeenkomsten op maat, zowel tijdens het festival als daarbuiten.

Vrienden

Een steeds groter wordende kring van vaste vrienden ondersteunt de Biennale met een incidentele of meerjarige gift. Hun bijdrage is een onmisbare pijler onder het fundament van de Cello Biennale Amsterdam.

Stichting Anner Bijlsma Award

De Anner Bijlsma Award is een internationale oeuvreprijs, in het leven geroepen door de Cello Biennale, ter stimulering van educatie en talentontwikkeling op het gebied van de cello. De prijs van €50.000 wordt tenminste eens in de vier jaar toegekend aan een persoon of instantie die zich uitzonderlijk verdienstelijk heeft gemaakt voor de cello en het cellorepertoire. De eerste Award werd tijdens de Cello Biennale van 2014 uitgereikt aan Anner Bijlsma zelf. In 2018 kreeg de Italiaanse cellist componist en onderzoeker Giovanni Sollima de prijs uitgereikt. Het bestuur van de Stichting Anner Bijlsma Award wordt gevormd door Job Cohen - voorzitter, Julienne Straatman - vice-voorzitter, Marjoleine de Boorder, Astrid Helstone en Irene Witmer.

Nieuwe composities

De nieuwe Nederlandse composities worden mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Fonds Podiumkunsten.

Daarnaast dankt de Cello Biennale een aantal begunstigers en fondsen die niet bij naam genoemd willen worden.

Festivalteam/colofon

Festivalteam

algemeen directeur en artistiek directeur: Maarten Mostert
zakelijk directeur en hoofd productie: Michaël Neuburger

hoofd marketing & publiciteit: Marleen Paping
eerste producent: Christiaan de Wolf
producent & coördinator vrijwilligers: Dorien de Bruijn
assistent productie & redactie festivalboek: Harm van Heerikhuizen
office manager: Hanneke van Willigen
financiële administratie: Merel Dercksen
contentmarketeer: Liz Seuren
communicatiemedewerker: Irene Doolaard
producent educatieve projecten: Eline Snoek
assistent Hello Cello Orkest: Karoun Baghboudarian
docenten Cello als Welkom: Karoun Baghboudarian, Alexandra Vierkant

hoofd voorgebouw en producent festivalmarkt: Hidde Bekkers
producent festivalmarkt: Nellie Cornelisse
productieassistenten: Isabelle Nassenstein
stage managers: Job Huiskamp, Jarick Bruinsma, Esther ten Kate, Els van den Oever
lichttechnicus: James Murray
vormgeving gebouw: Malou Palmboom, Lonneke Cuppen, Elke Broeders, Rob van den Broek

redactie en presentatie podcastserie: Mirjam van Hengel
opname en montage podcastserie: Frans van Deursen
redactie brochure en festivalboek: Mirjam van Hengel
BiënnaleTV: Beitske de Jong, Nander Cirkel
videoregistraties: Darren Carter, Thijs Visser, Harmen van 't Loo
fotografen: Melle Meivogel, Jelle Verhoeks, Veerle Bastiaanse, Foppe Schut, Simon van Boxtel en Keke Keukelaar
vormgeving: Werner Studio, Leander Lammertink
website: Peppered
festivalapp: Linden Mobile
Engelse vertaling verhalen: Eileen J. Stevens, Robert Smith
Engelse teksten website: Jamie Lingwood

Bestuur: toezichhoudend: Astrid Helstone (voorzitter), Janneke van der Wijk (secretaris) en Arnout Stroeve (penningmeester); uitvoerend: Maarten Mostert.

En met de hulp van: Fabius Beelaerts van Blokland, Marijke Beffers, Hester de Beus, Eveline van Cleeff, Jasmim Da Costa Mandillo, Marijke Evers, Glòria Expósito Pérez, Beatriz Figueiredo, Hannah Feltkamp, Francisco Fernandez Ruiz, Angela Garland, Clara González Català, Eva Halbersma-Nagy, Peter Halbersma, Joshua Herwig, Theodoor Heyning, Cecilia Hutnik, Irena Kristofiakova, Ines López Gallagher, Mylo Lorenz, Shosha Lorenz, Helga Marx, Mara Mostert, Hannah van Munster, Pauline Ngolo, Liesbeth Nienhuis, Annie Oude Avenhuis, Birgit Oyen, Guus Raaphorst, Pauline Ruijs, Bertien Ritsema van Eck, Diana Sanz Pascual, Nelleke Scholten, Isa Schouten, Trudy Tomson, Eneiva Valério Lapa, Irene Witmer

Colofon

hoofdredactie: Mirjam van Hengel, Harm van Heerikhuizen
redactie: Maarten Mostert, Michaël Neuburger
artikelen: Anna Enquist, Robert van Gijssel, Mirjam van Hengel, Huib Ramaer
vormgeving: Werner Studio, Leander Lammertink
drukwerk: Mud Company
fotografie: Julia Altukhova, Uwe Arens, Veerle Bastiaanse, Clementine van de Berg, Ben Bonouvrier, Marco Borggreve, Reinout Bos, Braun Presse, Darren Carter, Michael Cooreman, Muriel Despiau, Stephan Doleschal, Merlijn Doomernik, Andy Doornhein, Caroline Doutre, Hans Gerritsen, Marco Giugliarelli, Nichon Glerum, Haverkamp, Juri Hiensch, Juan Huang, Christian Jungwirth, Altin Kaftira, Keke Keukelaar, Leander Lammertink, Andrea Leine, Ejam Maail, Bart Majoor, Frances Marshall, Melle Meivogel, Jan de Meuleneir / Photo News, Michiel van Nieuwkerk, Max Parovsky, Wendy Poole, Łukasz Rajchert, Alex Schröder, Bianca Sistermans, Jelle Verhoeks, Tero Vuorinen, Julia Wesely, Sarah Wijzenbeek, H. van der Woerd
Er is getracht alle rechthebbenden van het beeldmateriaal te achterhalen. Zij die menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen alsnog contact opnemen.

© 2022
Cello Biënnale Amsterdam
Piet Heinkade 5
1019 BR Amsterdam
020 519 18 08
info@cellobiennale.nl
www.cellobiennale.nl

Subsidiënten

Hoofdbegunstigers

Fondsen

Für Elise CBA Fonds

Sponsors

Partners

Partners compositieopdrachten

Bent u enthousiast over de Cello Biënnale Amsterdam en vind u dat dit festival eigenlijk niet meer is weg te denken? Help ons dan dit tien dagen durend cellofeest te realiseren.

Het mogelijk maken van een tien dagen durend cellofeest, het organiseren van het Nationaal Cello Concours, kansen bieden aan jong cellotalent, het ontwikkelen van het educatieprogramma Hello Cello... dat alles lukt alleen met de hulp van ons publiek. Hoe groter de groep Vrienden, hoe steviger het fundament onder het festival. Draag ook een steentje bij en ontvang leuke vriendenvoordelen.

Wit u meer weten over de verschillende mogelijkheden en wat die voor u kunnen betekenen, kijk dan op cellobiennale.nl/steun-ons

10^e

**CELLO
BIENNALE
AMSTERDAM**

De tiende Cello Biënnale Amsterdam

vindt plaats van donderdag 31 oktober t/m zaterdag 9 november 2024.

De Sneak Preview van de tiende Cello Biënnale Amsterdam is op vrijdag 10 november 2023.

9^e

**CELLO
BIENNALE
AMSTERDAM**

**FESTIVAL
OVERZICHT**

**DO 20
T/M
ZA 29
OKTOBER
2022**

Grote Zaal

BIMHUIS

Kleine Zaal/
Foyerdeck/
Entreehal

DO 20

**NATIONAAL
CELLO
CONCOURS** 10.00-15.00 Grote Zaal
Eerste Ronde

19.30 uur Entreehal
Opening

20.15 Grote Zaal
The Cello Moves

VR 21

**NATIONAAL
CELLO
CONCOURS** 10.00-12.45 Grote Zaal
Eerste Ronde (vervolg)

**NATIONAAL
CELLO
CONCOURS** 13.30 uur Foyerdeck1
**Bekendmaking
Tweede Ronde**

15.00 Grote Zaal
Poolse wortels

16.30 Kleine Zaal
Let's Talk

20.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Stephan Braun

20.15 Grote Zaal
Nederlands Kamerorkest

22.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Shirley Smart Trio

24.00 Grote Zaal
NACHTCONCERT
Time Behold Now

ZA 22

**HELLO
CELLO** 10.30 Kleine Zaal
Lied van Boom

**HELLO
CELLO** 10.30 BIMHUIS
Familie Vermi-Celli

**HELLO
CELLO** 12.00 Kleine Zaal
Lied van Boom

**HELLO
CELLO** 12.30 Grote Zaal
Hello Cello Orkest

**HELLO
CELLO** 13.30 Grote Zaal
Hello Cello Orkest

14.15 Kleine Zaal
MASTERCLASS
Amparo Lacruz

**HELLO
CELLO** 14.30 BIMHUIS
Familie Vermi-Celli

18.00 Grote Zaal
Residentie Orkest

19.00 Kleine Zaal
**Presentatie cello da spalla &
cello piccolo**

20.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Treswara

22.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Max Lilja

22.00 Grote Zaal
Tango Club Night

ZO 23

09.30 Grote Zaal
BACH&BREAKFAST
Steuart Pincombe

10.15 BIMHUIS
MASTERCLASS
Jean-Guihen Queyras

11.30 Grote Zaal
Latijns-Amerika

13.00 BIMHUIS
**De Vergelijking: Nieuw
gebouwde instrumenten**

14.15 Kleine Zaal
MASTERCLASS
Matt Haimovitz

15.00 Grote Zaal
CvA Symfonieorkest

19.00 Grote Zaal
**Die 12 Cellisten der Berliner
Philharmoniker**

19.30 Kleine Zaal
Let's Talk

20.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Ayanna Witter-Johnson

21.30 Grote Zaal
**Die 12 Cellisten der Berliner
Philharmoniker**

22.00 BIMHUIS
CELLOFEST
L.E.J ft. Nesrine

MA 24

09.30 Grote Zaal
BACH&BREAKFAST
Matthias Bartolomey

10.15 BIMHUIS
MASTERCLASS
Boris Andrianov

11.30 Grote Zaal
AMERIKA!

14.15 BIMHUIS
MASTERCLASS
Giovanni Sollima

17.00 Grote Zaal
Das Neunte Kind der Mrs. D

19.00 Kleine Zaal
Students around the World

20.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Four Journeys

20.15 Grote Zaal
Nederlandse Bachvereniging

DI 2509.30 Grote Zaal
BACH&BREAKFAST
Sergej MalovNATIONAAL
CELLO
CONCOURS 10.30-15.45 Grote Zaal
Tweede Ronde13.00 BIMHUIS
De Vergelijking: Nieuw
gebouwde instrumentenNATIONAAL
CELLO
CONCOURS Tweede RondeNATIONAAL
CELLO
CONCOURS 16.30 Foyerdeck 1
Bekendmaking
Finalisten17.00 Grote Zaal
Sonus Motus19.00 Kleine Zaal
Students around the World20.15 Grote Zaal
Ongewoon Recital20.30 BIMHUIS
CELLOFEST
Workshop Arnold
Dooyeweerd |
Jamsession met Annie
Tångberg en Emile Visser**WO 26**09.30 Grote Zaal
BACH&BREAKFAST
Ella van Poucke10.15 Kleine Zaal
MASTERCLASS
Ophélie Gaillard11.30 Grote Zaal
Dans!12.30 BIMHUIS
All of Bach14.00 Grote Zaal
Beyond Thrace14.15 BIMHUIS
MASTERCLASS
Kian Soltani16.30 Kleine Zaal
De Vergelijking:
Nieuw gebouwde stokken20.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Rufus Cappadocia20.15 Grote Zaal
Metropole Orkest &
Cello Giants22.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Abel Selaocoe, Ragazze
Quartet en Remco Menting**DO 27**09.30 Grote Zaal
BACH&BREAKFAST
Edgar Moreau10.15 BIMHUIS
MASTERCLASS
Johannes Moser11.30 Grote Zaal
Next Generation12.30 BIMHUIS
Students around the World14.15 BIMHUIS
MASTERCLASS
Matthias Bartolomey15.30 Kleine Zaal
Let's Talk17.00 Grote Zaal
Asko|Schönberg19.00 Kleine Zaal
Students around the World20.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Von Thord20.15 Grote Zaal
Amsterdam Sinfonietta22.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Jörg Brinkmann &
Abdelhadi Baaddi**VR 28**10.15 BIMHUIS
MASTERCLASS
Reinhard Latzko12.30 BIMHUIS
Students around the World14.15 - 16.00 BIMHUIS
MASTERCLASS
Julian Steckel15.00 Grote Zaal
Grote Vioolsonates16.30 Kleine Zaal
Let's Talk17.30 Grote Zaal
Pohádka19.00 Kleine Zaal
Students around the World20.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Invisible StreamNATIONAAL
CELLO
CONCOURS 20.15 Grote Zaal
Finale
23.00
Prijsuitreiking22.00 BIMHUIS
CELLOFEST
Matthieu Saglio Quartet**ZA 29**09.30 Grote Zaal
BACH&BREAKFAST
Julia Hagen11.30 BIMHUIS
VIBRATIONS!13.00 Grote Zaal
Phion14.15 BIMHUIS
MASTERCLASS
Marc Coppey16.00 Grote Zaal
Orkest van de Achttiende
Eeuw21.00 Grote Zaal
Cello Coupé9^e
**CELLO
BIENNALE
AMSTERDAM****FESTIVAL
OVERZICHT****DO 20
T/M
ZA 29
OKTOBER
2022**

Grote Zaal

BIMHUIS

Kleine Zaal/
Foyerdeck/
Entreehal